

Växter A-Ö

Skötsel tips till de vanligaste vedartade växterna på våra områden

Ordlista

Nomenklatur - Ett system av termer och beteckningar för att namnge levande organismer med vetenskapliga namn. Ett vetenskapligt namn består av ett namn för släktet följt av ett namn för arten. Exempelvis *Solanum lycopersicum* som är det vetenskapliga namnet för tomat.

Taxa, (sing. Taxon) - Begrepp för en enhet inom biologisk systematik. Omfattar alla arter, sorter, hybrider mm som finns i en samling, t ex på samtliga LKF:s bostadsgårdar.

Vedartat växtmaterial - De växter som bildar lignin i sina stjälkar eller stammar och vissnar ofta inte ner under vintern. Till vedartade växter kan räknas buskar, träd och klätterväxter.

Habitus - En växts naturliga växtsätt.

Lenticeller - Porer i barken, genom vilka gasutbyte mellan växten och omgivande luft sker. Ibland utgör dessa vackra mönster på plantans stam såsom hos de flesta prydnadskörbär.

Nervatur - Kärlen i ett blad/ett blads mönstring.

Blödarträd - Växter som "blöder" om man beskär dem under viloperioden. Blödningen innebär att växten förlorar energirik sav och därmed mycket energi. Blödarträd beskärs enbart under JAS (juli-september).

CC-avstånd - Antal plantor per kvadratmeter.

Sp. - Engelskans species, det vill säga art. Skrivs i detta sammanhang efter släktnamn för att visa på en art i släktet.

Hybrid - Ett resultat av korsning mellan lika eller olika arter där avkomman har värdefulla attribut som är värda att behålla. En hybrid kännetecknas med ett "x" såkallat hybridkryss mellan släktnamnet och artnamnet.

Sort, kultivar, kultursort, namnsort, Cvs. - Begrepp inom botaniken för en odlad växt som på något sätt avviker från växter av samma art eller samma hybrider. Sortnamnet skrivs efter det vetenskapliga namnet och skrivs inom enkla citattecken.

Hej!

I din hand håller du nu LKFs skötselmanual för de vanligaste vedartade växter på våra bostadsgårdar – resultaten av en omfattande inventering under sommaren 2010 och 2011.

Utrustad med cykel, kamera och en karta besökte våra växtinventerare 76 bostadsgårdar i Lund stad under perioden maj – augusti 2010. Sommaren 2011 inventerades gårdarna i "byarna", totalt 26 stycken.

Målet med växtinventeringen var att få en översikt över vad som växer i våra områden och kunna upprätta skötselplaner anpassade till växterna. Arbetet omfattade vedartade växter såsom buskar, träd och klätterväxter och resulterade bland annat i denna manual för de 89 vanligaste i våra bostadsområden.

Så om du är intresserad och undrar vad det är som växer utanför din bostad kanske du hittar svaret i denna manual. Alla foton på växterna är tagna på våra gårdar av inventerarna.

Inventeringarna har utförts av två studenter på SLU Alnarp, Patrick Bellan och Daniel Nilsson. Patrick Bellan har även tagit alla foton.

Register A-Ö

A

Amerikansk praktspirea, s. 6
Ask, s. 8
Avenbok, s. 10

B

Bergbambu, s. 12
Björkspirea, s. 14
Bok, s. 16
Bruddeutzia, s. 18
Bukettapel, s. 20
Bukettspirea, s. 22

D

Doftschersmin, Coronarius, s. 24
Doftschersmin, Virginal, s. 26

E

Eukalyptusvide / Japansk dvärgpil, s. 28

F

Fläder, Hylle, s. 30

G

Glanskörsbär, s. 32
Gullkornell, s. 34

H

Hassel, s. 36
Hortensia / Trädgårdshortensia, s. 38
Hybridforsythia, s. 40
Hybridgullregn, s. 42
Hybridkejsarolvon, s. 44
Hybridpraktry, s. 46
Hybridsnöbär, s. 48
Hybrid spirea / Norskspirea, s. 50
Häckoxbär, s. 52

Hägg, s. 54

Hästkastanj, s. 56

J

Japansk spirea, s. 58
Japansk spirea / Brokspirea, s. 60
Japansk spirea, dvärgform, s. 62
Japansk spirea, gulbladig, s. 64
Japanskt prydnadskörsbär, s. 66
Järnek, s. 68

K

Kinesisk en, s. 70
Klotkörsbär, s. 72
Klätterbenved, gulbrokig, s. 74
Klätterbenved, vitbrokig, s. 76
Klätterhortensia, s. 78
Klätterros, s. 80
Klätterrildvin och Rådhusvin, s. 82
Körsbärsplommon (Blodplommon), s. 84

L

Lagerhägg, s. 86
Lavendel, s. 88
Lingontry, s. 90
Liten stefanandra, s. 92

M

Mahonia, s. 94
Murgröna, s. 96
Måbär, s. 98

N

Naverlönn, s. 100

O

Oxel, s. 102

P

Paradisbuske, s. 104
Parkros / Buskros, s. 106
Pipranka och Koreansk pipranka, s. 108
Plommon, s. 110
Prakthäggmispel, s. 112
Prestonsyren, s. 114
Purpurapel, s. 116
Päron, s. 118

R

Rabattros, s. 120
Rhododendron / Parkrhododendron, s. 122
Robinia, Falsk akacia, s. 124
Rosenapel, s. 126
Rosenhagtorn, s. 128
Rosenpraktry, s. 130
Rosenrips, s. 132
Rosenspirea, s. 134
Rönn, s. 136
Rönnspirea, s. 138

S

Skogsholmsoxbär, s. 140
Skogskornell, s. 142
Skogslind, s. 144
Skogslönn, s. 146
Skugggröna, s. 148
Smällspirea, s. 150
Spärroxbär, s. 152
Svartaronia, s. 154
Syren / Bondsyren / Ädelsyren, s. 156
Syrenbuddleja (Fjärilsbuske), s. 158
Sötkörsbär / Fågelbär, s. 160

T

Tuja (Häcktuja), s. 162
Tuvkornell, s. 164
Tysklönn, Sykomorlönn, s. 166

V

Vinbär - svarta, röda och vita, s. 168
Vintergröna, s. 170
Vinterliguster, s. 172
Vitpil, s. 174
Vårtbjörk, s. 176

Ä

Ädelcypress, s. 178
Äpple, s. 180

Ö

Ölandstok / Tok, s. 182

Amerikansk praktspirea

Spiraea densiflora

Beskrivning

En liten tät buske som knappast blir över 1 m hög och bred. Busken är mycket tät och består av tunna rödaktiga skott. Bladen är ovala, grovt tandade och kopparbruna vid bladutspringet. Höstfärgen är kraftigt orangegul. Blomningen inträffar i juni, blomfärgen är ljusrosa och blommorna sitter i täta flata klasar som sitter på slutet av årsskotten. Denna buske ses bland annat i massplanteringar där blomningen och den överdådiga höstfärgningen lockar till uppmärksamhet.

Ståndortskrav

Denna spiraea bör planteras i full sol, men klarar även någon skugga. Busken har mycket små ståndortskrav och fungerar utmärkt på de lite torrare platserna. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödsling på våren för att få en vackert och kraftigt blommande buske.

Beskärning

Spiraea densiflora blommar i sammansatta klasar på slutet av årsskottet och beskärningen bör bestå av en total nedskärning av busken (10-15 cm ovan mark) under vårvintern innan växtsäsongen börjat. Detta görs vart 7-8 år eller när busken börjat se förvuxen och risig ut, något som då ofta börjar synas i mitten av plantan.

Ask

Fraxinus excelsior

Beskrivning

Ett av våra ståtligaste inhemska träd. Asken har till en början en oval till rundad krona men får med tiden ett mer öppet växtsätt. Trädet kan bli upp mot 40 m högt och 30 m brett. Barken är olivgrön/grågrön och slät. Vinterknopparna är karaktäristiskt svarta. Bladen är ca 40 cm, friskt gröna med parvis motsatta 9-13 st småblad, småbladen är ca 8×2 cm. Blomningen sker diskret innan bladsprickning i april-maj. Frukten är en vingad nöt som hänger i stora klasar och sitter kvar över säsongen. Rotsystemet är mycket stort och ligger oftast grunt.

Ståndortskrav

Asken gör sig bäst i sol men klarar även lätt skugga. Det planteras med fördel i humusrika och fuktighetshållande jordar där det tillåts att breda ut sitt stora rotsystem. Trädet är mycket känsligt för förändringar i grundvattnet.

Beskärning

Asken är i ungdomen sparsamt förgrenad och kräver därför mycket lite uppbyggnadsbeskärning. All beskärning bör utföras på vårvintern.

Askskottssjukan

Askskottssjukan beror på en svamp som sedan 2003 har härjat i Sverige och skadat/dödat askar. Dessa angriper alla askar, även andra arter. I Lund syns symptom främst på hängaskar (Fraxinus excelsior 'Pendula'). Nyplantering av askar är därför i dagläget ej att rekommendera.

Avenbok

Carpinus betulus

Beskrivning

Avenboken är ett i Sverige vildväxande träd som tar många former i vår vardag då den har ett brett användningsområde. Den ses främst som klippt häck men även ofta som friväxande, då den blir ca 15×12 m. Avenboken får ett friskt grönt bladverk som på hösten färgas gulbruna och sitter på vintern kvar fram till nästa bladsprickning. Friväxande avenbokar bildar mörkt olivgröna, muskulösa släta stammar. En obetydlig blomning ersätts av nötter omsvepta av ett tre fingrat hölje i vilka de hänger i dekorativa klasar på hösten.

Ståndortskrav

Avenboken är ett tåligt träd som kan växa i det mesta från torra sandiga jordar till blöta och leriga sådana. Den har inga specifika ljuskrav utan kan stå i allt från sol till skugga. Även pH har mindre betydelse även om avenboken föredrar en svagt sur till neutral jord.

Beskärning

Avenboken tål kraftig beskärning, något som gör den mycket användbar i mindre utrymmen. Vid etablering som häck skall den dock helst inte toppas förrän den nått önskad sluthöjd. Beskärningen bör göras under juli-september.

Övrigt

Förväxlas ofta med bok, *Fagus sylvatica* som även den är vanligt förekommande som häckplanta.

Bergbambu

Fargesia murielae (syn. *Sinarundinaria murielae*)

Beskrivning

Bergsbambun består av flera olika namnsorter vilka skiljer sig från varandra främst vad gäller storlek. Bergsbambun är en klumpformande bambu med upp-rätta stänger som med tiden får ett lite mer vasformat växtsätt. Bergsbambun är städsegrön och bladen är 6-10 cm långa och avlångt lansettlikt formade.

Ståndortskrav

Bergsbambun växer villigt på de flesta jordar som inte är för torra. För bästa resultat bör den stå vindsyddat i halvskugga en djup fuktig och näringsrik mulljord. Den klarar även att stå i direkt solljus om växtplatsen är tillräckligt fuktig. Den riskerar dock att få frostsador om den blir solbelyst när det fortfarande är tjäle i marken. Gödsling i form av kompost bör ges på våren. På hösten bör nedfallna blad samlas under plantan då de fungerar som isolering och tillför näring när de bryts ner.

Beskärning

Bambu beskär man först när plantorna blir äldre, detta genom att gallra bort de äldsta skotten vid basen på vårvintern.

Björkspirea

Spiraea betulifolia

Beskrivning

En bred och kompaktväxande liten buske (ca 1×1 m) som skjuter många täta skott och kan enligt litteraturen skjuta rotskott. Det friskt gröna bladverket täcker helt de rödbruna grenarna när de slår ut. Bladen är 2-4 cm stora, ovala, bladets övre hälft är vågformad. Höstfärgningen går i starka mörkt orangea till lila färger och är ett av buskens främsta prydnadsvärden. Busken blommar viligt i juni och består av vita små, svagt doftande blommor i sammansatta klasar som fullkomligt översållar blomman. Klasarna sitter i slutet av årsskotten. Denna buske ses ofta i massplanteringar där blomningen och den överdådiga höstfärgningen lockar till uppmärksamhet. Kan även användas som låg friväxande häck. Namnsorten S.b. 'Tor' har E-plantestatus och har inte visat några tendenser till att skjuta rotskott.

Ståndortskrav

Björkspirean bör planteras i full sol, men klarar även någon skugga. Annars har denna spirea mycket små ståndortskrav och har förmåga att tackamt växa och blomma i de flesta trädgårdsjordar. För bästa resultat bör björkspirean planteras i en jord med jämn fuktighet som inte är för näringsfattig. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödning på våren.

Beskärning

Spiraea betulifolia blommar i sammansatta klasar på slutet av årsskottet och beskärningen bör bestå av en total nedskärning av busken (10-15 cm ovan mark) under vårvintern innan växtsäsongen börjat. Detta görs vart 7-8 år eller när busken börjat se förvuxen och risig ut, något som då ofta börjar synas i mitten av plantan.

Bok

Fagus sylvatica

Beskrivning

Ett inhemskt träd som med tiden kan nå upp mot 25 m i höjd och 18 m i bredd men ofta används som klippt häck. Stam och grenverk är slätt silvergrått. Bladen är på våren skirt gröna och färgas framåt sommaren mörkt gröna och blir något läderartade. Bladverket är mycket tätt och kastar en djup skugga som gör det svårt för andra växter att överleva. Bladen är elliptiska, ca 5-8 cm och färgas gyllengula på hösten. Unga individer behåller ofta de vissna bladen fram till nästkommande vår. Blomningen inträffar i maj och går de flesta obemärkt. Frukten kallas bokollon och består av en brun nöt med trådlika spröt på utsidan. Fruktsättningen varierar från år till år och kan under vissa år vara mycket rik, sk. olonår. Det finns många olika namnsorter att finna såsom gulbladiga, rödbladiga, hängande individer och olika pelarformer. Det är vanligt att rödbladiga individer hamnar i häckar som planteras på vintern.

Ståndortskrav

Bok har mycket små ståndortskrav och kan stå i sol/skugga. Trädet utvecklas bäst på fuktiga och näringsrika jordar.

Beskärning

Boken kräver i regel lite beskärning. De kan dock blöda om de beskärs på vårvintern och bör därför beskäras under juli-sept.

Övrigt

Förväxlas ofta med avenbok, *Carpinus betulus* som även den är vanligt förekommande som häckplanta. Boklöv förmultnar långsamt och bör sönderdelas eller krattas bort om de hamnar där de inte är önskvärda.

Bruddeutzia

Deutzia gracilis

Beskrivning

En tätt förgrenad buske som sällan blir över 1 m hög och bred. Bladen är friskt gröna, lansettlika till formen med svagt sågad bladkant. Blomningen inträffar i slutet av maj då busken fullkomligt täcks av vita blommor. Blommorna är enkla, femtaliga och klocklika till formen.

Ståndortskrav

Bruddeutzia klarar någon skugga men bör planteras i full sol för bäst blomning. Plantera gärna på en lugn plats i en inte allt för torr jord för bästa resultat. Busken har i övrigt små ståndortskrav och klarar att växa på de flesta jordar. Gödsla busken varje vår och tillför höstlöv och annat organsikt material på hösten.

Beskärning

Beskärningen utförs på vårvintern. Viss underhållningsbeskärning kan krävas tidig vår om akuta skador inträffat under vintern. I annat fall bör beskärningen bestå av att man vart 4-5 år skär ner busken till ca 10-15 cm ovan mark.

Bukettapel

Malus sargentii (Syn. *Malus toringo* var. *sargentii*)

Beskrivning

En mycket användbar buske. Friväxande blir bukettapeln 2x2 m men den ses oftast som klippt häck. Växtsättet är brett och kraftigt med många horisontella grenar som ger plantan ett robust uttryck. Bladen är glänsande mörkt gröna och ofta 3 flikade. Höstfärgen är starkt orange-gul. Från mitten av maj är busken översållad av vitrosa blommor som på sensommaren bildas till röda, klart lysande ärtstora frukter som pryder plantan långt efter att bladen fallit av.

Ståndortskrav

Bukettapeln skall helst planteras soligt och gärna vindskyddat. Även om den klarar halvskugga och de mesta jordar föredrar den en inte allt för torr växtplats i humusrik jord med ett pH strax under neutralt. Bukettapeln är i regel inte särskilt näringskrävande men mår gott av en näringsgiva i form av kompost på våren samt att nedfallna blad blåses in under busken på hösten.

Beskärning

Bukettapeln gör sig klart bäst som friväxande då den får behålla sitt naturliga habitus. Ofta räcker det med att beskära bångstyriga grenar för att få busken att hålla sig på plats. Skall plantan hållas som häck bör den inte toppas innan den nått sluthöjd. Beskärningen sker med fördel på vårvintern men kan också utföras under juli-september.

Bukettspirea

Spiraea × vanhouttei

Beskrivning

En ca 2,5 m hög buske som ofta ses som klippt häck. Bukettspirean är en uppriktig buske bestående av många tunna kastanjebruna grenar. Friväxande blir busken något bukett lik då grenarna blir bågböjda med tiden. Bladen är tunna, matt gröna med 3-5 flikar. Höstfärgen är smörgul. Blomningen är överdådlig och denna buskes högsta prydnadsvärde, inträffar i maj-juni. Blommorna är små och vita, dessa sitter tätt i klasar över stora delar av fjolårsskotten.

Ståndortskrav

Bukettspirean föredrar en inte allt för torr växtplats i sol/halvskugga. Den klarar dock att växa på de flesta trädgårdsjordar, sura till basiska. Detta är en planta som är enkel att tillfredställa, något som fått den att bli vanligt förekommande i våra trädgårdar. För att uppnå bästa blomning bör gödsling ske tidigt på våren med kompost.

Beskärning

Då bukettspirean blommar på fjolårsskotten är det viktigt att beskärningen utförs efter blomningen. Beskärs busken innan blomning uteblir blomningen helt och busken mister sitt största attraktionsvärde. Beskär istället direkt efter blomning för att ge busken gott om tid att skjuta nya skott att blomma på! Busken kan liksom de flesta andra spireor hållas vital genom att man tar bort de äldsta grenarna 10-15 cm över marken.

Doftschersmin

Philadelphus coronarius

Beskrivning

En i ungdomen upprättväxande buske som i mogen ålder får mer hängande sidogrenar och ett mer bukettlikt växtsätt. Doftschersminen kan bli upp till 3-4 m hög och 3 m bred. Denna välanvända schersmin blommar i ca 3 cm stora gräddvita och underbart doftande blommor från början av juni. Busken som består av upprättstående kastanjbruna stammar som i äldre ålder flagar i långa stycken.

Ståndortskrav

Doftschersminen skall stå skyddat i full sol till halvskugga i en fuktighetshållande jord. Dock fungerar denna planta på de flesta trädgårdsjordar och har små pH krav. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödsling på i mars/april för att försäkra sig om stark tillväxt och rik blomning!

Beskärning

Doftschersminen beskärs på vårvintern. Beskärningen kan antingen bestå av en total nedskärning av busken för att förnygra plantan eller en underhållsbeskärning där man regelbundet gallrar ur de äldsta grenarna 15-20 cm över marken vartannat till vart tredje år. Om möjlighet ges kan en uppstammning av busken vara mycket dekorativ. Detta gör man genom att lyfta bladverk och ta bort krokigt växande stammar för att exponera buketter av vackert flagnande stammar.

Doftschersmin

Philadelphus 'Virginal'

(syn. *Philadelphus (Virginalis-Gruppen) 'Virginal'*)

Beskrivning

En i basen strikt upprättväxande buske som i toppen har överhängande sidogrenar och ett mer bukettlikt växtsätt. Doftschersminen kan bli upp till 2-3 m hög och nästan lika bred. Bladen är ca 3-5 cm hjärtformade och mörkt gröna. Blommorna slår ut i juni, de är ca 5 cm, vita, fyllda och väldoftande. Stammarna är kastanjbruna och i äldre ålder flagar de i långa stycken.

Ståndortskrav

Doftschersminen skall stå skyddat i full sol till halvskugga i en fuktighetshållande jord. Dock fungerar denna planta på de flesta trädgårdsjordar och har små pH-krav. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödsling på i mars/april för att försäkra sig om stark tillväxt och rik blomning!

Beskärning

Doftschersminen beskärs på vårvintern. Beskärningen kan antingen bestå av en total nedskärning av busken för att förnygra plantan (vart 7-8 år) eller en underhållsbeskärning där man regelbundet gallrar ur de äldsta grenarna 15-20 cm över marken vartannat till vart tredje år. Om möjlighet ges kan en uppstamning av busken vara mycket dekorativ. Detta gör man genom att lyfta bladverk och ta bort krokigt växande stammar för att exponera buketter av vackert flagnande stammar.

Eukalyptusvide / Japansk dvärgpil

Salix integra 'Hakuro Nishiki'

Beskrivning

Ett i trädgårdssammanhang mycket popplärt litet träd som knappast når över 2 m. Denna pil odlas nästan uteslutande i södra Sverige då den inte är mycket dåligt härdig och fryser även här nästan tillbaka helt på vintrarna. Plantan ses nästan uteslutande inympad på en grundstam i önskad höjd. Grenverket består av mycket tunna och späda skott som årligen behöver ses över för att ta bort infrusna och döda grenar. Det enda attraktionsvärdet är de små och dekorativa bladen med grön, vit och rosa brokighet. Sätter varken blommor eller frukt.

Ståndortskrav

Odlas på en varm och skyddad plats i fullt solljus. Jorden bör vara fuktig men väl-dränerad.

Beskärning

En årlig rensning av döda och infrusna grenar för att hålla plantan fin kan utföras varje vår. I övrigt behövs ingen beskärning.

Fläder, Hylle

Sambucus nigra

Beskrivning

Vår inhemska fläder uppträder vanligtvis som ogräs i våra häckar och vägkanter. Flädern anses av många inte ha en plats i prydnadsträdgården. I den förvildade naturlika planteringen är detta dock en trevligt blommande buske som på sensommaren bär dekorativa svarta bär som föder småfåglar under höst och vinter. Dessa fåglar är också anledningen till att flädern uppträder som ogräs. Flädern känns igen på sin i ungdomen sparsamma förgrening och sin i äldre skepnad med ljust beige grovt fårade korklika stammar. Flädern som är mycket snabbväxande kan med tiden bli ett litet träd på upp till 7 m. Bladen består oftast av 5-7 småblad som slår ut tidigt och faller gröna till marken sent på hösten. Blommorna består av 10-20 cm stora gräddvitt färgade klasar som pryder plantan från mitten av juni. Framåt hösten bildas sedan de glänsande svartfärgade frukterna.

Ståndortskrav

Som den opportunisten flädern är växer den bra på de flesta jordar. Den föredrar dock en kalkrik fuktighetshållande jord i sol till halvsugga.

Beskärning

Flädern tål den mesta beskärningen och svarar gärna med att skjuta flera nya snabbväxande skott när man jämnar plantan med marken. En korrekt beskärning bör då istället vara att beskära sparsamt genom att gallra ur äldre svaga grenar och stammar för att främja nya. Flädern kan lätt formas till ett mindre enstammit träd genom att hålla efter stamskott. All beskärning skall utföras på vårvintern för bästa resultat.

Glanskörsbär

Prunus serrula

Beskrivning

Ett litet träd 7-9 m, oftast enstammit men flerstammiga individer finns. Glanskörsbäret är i ung ålder snabbväxande men stannar med tiden av. Bukettformad krona som med tiden blir mer rundad. Barken som är trädets största prydnadsvärde är glänsande mahognyrött och flagnande med långa ljusa lenticeller. Bladen är elliptiskt formade med sågtandad bladkant, höstfärg i gula toner. Blomningen är ganska diskret förekommer i maj efter bladsprickning. Obetydlig fruktsättning.

Ståndortskrav

Glanskörsbäret planteras i sol/lätt skugga i en fuktig, genomsläpplig och näringsrik jord. Gärna med inslag av kalk. Dock fungerar den väl på de flesta trädgårdsjordar som inte är allt för torra. Gödsling bör bestå av trädgårdskompost på våren och sönderdelning av nedfallna löv som låts ligga kvar på hösten.

Beskärning

Köps ofta uppstammad och ordentligt uppbyggnadsbeskuren. Därför krävs i regel lite underhållsbeskärning i kronan. All beskärning skall ske under juli-sept. Det är viktigt att kontinuerligt putsa bort eventuella stamskott för att hålla stammen slät och fin. Genom att putsa bort stamskotten som små underlättar man för trädet att läka över de sår bildas.

Gullkornell

Cornus stolonifera 'Flaviramea' (syn. *Cornus sericea* 'Flaviramea')

Beskrivning

En upprättväxande stomplanta med friskt grönt bladverk och tätt grenverk. Gullkornellen blir ca 2 m i höjd och bredd men kan med tiden bli ännu större. Denna buske gör mest väsen av sig på vintern då den avlövad stoltserar med ett limegult grenverk som likt korallkornellen (*Cornus alba* 'Argenteomarginata') med sitt röda grenverk ger vackra vinterplanteringar. Gullkornellens blad är ca 8 cm långa, mörkt gröna med tydlig nervatur. Blomningen sker i maj med små, gulvita blommor som sitter i flata ca 10 cm stora blomställningar. Frukten består av vita oätliga bär.

Ståndortskrav

Denna buske har mycket små krav på jorden men växer bättre på lite fuktigare jordar. Läget bör vara sol till halvskugga. Då denna buske beskärs hårt för att nya starkt färgade skott skall skjuta varje vår bör gödsling i form av trädgårdskompost tillföras varje vår. Att blåsa in nedfallna höstlöv tillför organiskt material och bidrar till biologisk aktivitet i jorden, vilket kommer plantan till nytta.

Beskärning

Beskär under vårvintern. Gullkornellen bör underhållsbeskåras kraftigt och regelbundet för att busken ständigt skall skjuta de starkt färgade unga skotten. Äldre skott mister med tiden färgen när de "förvedas".

Hassel

Corylus avellana

Beskrivning

Vår inhemska prydnadsbuske som med tiden producerar ätliga nötter. Hasselbusken är ett vanligt inslag i ljusa skogar där de bildar breda upprättväxande buskar bestående av ett knippe stammar och blir med tiden upp mot 6 m höga och breda. Bladen är ovala, ca 6-10 cm, sågtandade och svagt håriga. Höstfärgen går i gula toner. Innan bladsprickning (mars-april) pryder de 4 cm långa, ljusgulgröna hanhängena plantan. För den som tittar extra noga syns även de små mörkt röda honblommorna. Frukten, de karaktäristiska hasselnötterna pryder plantan i kluster från mitten på juli men är inte ätklara förrän sept-okt. Det är vanligt att finna ormhasseln, *Corylus avellana* 'Contorta', på bostadsgårdarna, även flera rödblådiga sorter. Lite ovanligare är den flikbladiga hasseln, C.a 'Heterophylla', som går att skåda i parken vid Ribbingska huset.

Ståndortskrav

Trivs i full sol men klarar även en del skugga. Klarar de flesta jordtyper med ett inte allt för lågt pH. Trivs inte på vattensjuka marker utanföredrar en väl-dränerad växtplats med tillgång till fukt och näring. Gödsling bör bestå av en kompostgiva på våren och sönderdelning av nedfallna löv som tillåts ligga kvar på hösten.

Beskärning

Hasseln beskärs under senvintern. För att hålla busken vital och frisk bör de äldsta grenarna avlägsnas genom att skäras ca 10 cm över marken. Detta främjar tillväxten av nya skott. Man kan också forma buskarna till en- eller flerstammiga individer genom att stamma upp de vackraste stammarna. En viss uppstamning kan även behövas på ormhasseln, där man lyfter bladverket för att visa de dekorativa stammarna. Hasseln har viss tendens att skjuta rotskott, dessa bör tas bort omgående.

Hortensia / Trädgårdshortensia

Hydrangea macrophylla

Beskrivning

En låg bredvuxen buske (1,5x1,5 m) med stora mörkt gröna blad. Trädgårdshortensian representeras av flera olika sorter, där den vanligaste är H.m 'Bouquet Rose'. Blomningen inträffar i juli och pågår tom september och varierar i färg från rosa till blått beroende på växtplatsens pH. Ett neutralt pH (7) ger en klart rosa blomma medan en surare växtplats (pH5) ger blåare toner. Blomman sitter efter blomning kvar och pryder rabatten en lång tid in på vintern. Blommorna sitter på årsskotten och grenarna kan ibland behöva stödjas för att orka bära upp den stora blomman.

Ståndortskrav

Hortensian trivs bäst i sol till halvskugga i en fuktighetshållande jord med ett pH på 5,5-6. Den skall helst stå skyddat och vindtätt. Rikligt med kompost bör tillföras under våren för att främja stark tillväxt och stora blommor. En tilläggsgiva i juni för att ytterligare främja blomningen kan rekommenderas, men se till att givan inte innehåller för mycket kväve då detta förhindrar invintring.

Beskärning

All beskärning sker på vårvintern genom att gallra bort de äldsta skotten. En total nedskärning till marken görs var 5-10 år ger en ny fräsch buske. Detta behövs dock inte om man sköter underhållsbeskärningen. Då hortensian blommar på årsskotten kan man lätt gallra bort de grenar som blommat över för att hålla busken vital. Hortensian kan få frostsador och skall därför stå skyddat. Vid frostskada skär man ner busken under våren.

Hybridforsythia

Forsythia × intermedia

Beskrivning

En frodig och tät stomplanta som inte gör mycket väsen av sig förutom tidig vår då den lyser upp tillvaron med en fantastisk gyllengul vårbloomning på bar kvist. Detta har gjort forsythian till en av de mest använda vårbloommande buskarna vars blomning är ett klart tecken på att våren är på väg. Dessvärre glömmen man lätt dess vackra blomning och denna buske ses felaktigt beskuren allt för ofta, något som gör att blomningen till stor del uteblir. Forsythian är i övrigt en anonym buske som blir ca 2-3 m hög med lansettlika svagt tandade blad som bildar ett friskt grönt bladverk. Av en rad olika sortnamn på marknaden är *Forsythia × intermedia* 'Spectabilis' och 'Lynwood' bland de vanligast förekommande.

Ståndortskrav

För att uppnå bästa resultat bör forsythian planteras på en näringsrik och fuktighetshållande jord på en soldränkt plats. Tidig vårsol främjar tidig blomning vilket är anledningen till att man planterar denna buske. I övrigt har forsythian små krav på sin växtplats, det är en frosttålig buske som kan stå på allt från sura till alkaliska jordar. Bör bevattnas om den planteras på torra jordar då den på sommaren lätt ser vissen ut.

Beskärning

Denna buske gör sig bäst som friväxande då det garanterar bäst blomning. En utgallring av gamla, dålig blommande grenar kan dock behövas för att förnygra plantan. All beskärning bör utföras på försommaren direkt efter blomning för att ge busken tid att bilda nya knoppar till nästkommande års blomning. Forsythian lämpar sig som klippt häck men blir inte fullt så tät.

Hybridgullregn

Laburnum × *watereri* 'Vossii'

Beskrivning

En glest förgrenad stor buske eller litet träd (ca 6×4 m) som ofta planteras för sin överdådiga blomning. Bladen är friskt gröna mörkt gröna, 3 fingrade och påminner om klöver. Blomningen inträffar i maj-juni och fullkomligt översållar trädet med gula blommor i upp till 50 cm långa hängen. Frukten består av en ärtskida med 2-4 svarta "ärtor". Dessa är giftiga, men hybridgullregnet sätter mycket lite frukt.

Ståndortskrav

Hybridgullregn bör planteras i full sol på skyddad plats men tål även lätt skugga och har i övrigt mycket små krav på växtplats. God tillgång till fukt är att föredra. Tillför trädgårdskompost tidig vår för att försäkra god blomning.

Beskärning

Då gullregn i allmänhet är glest förgrenade behöver de sällan beskäras. Beskärning bör ske under vårvinter.

Hybridkejsarolvon

Viburnum × *bodnantense*

Beskrivning

En halvstor buske som når upp till 2,5 m i höjd och bredd. Detta olvon har som ungt ett stelt upprätt växtsätt men får med tiden ett "buskigare" växtsätt. Bladen är lansettlika, sågtandade 6-10 cm långa och ca 4 cm breda. De är gröna till färgen med röda bladskäft och tydlig nervatur. Höstfärg i mörkt röda färger. Blomningen är denna buskes största attraktionsvärde då den sker mycket tidigt, ibland redan i november när busken fällt alla sina blad. Vid mildt väder kan blomningen sträcka sig över flera månader (april). Blommorna är i knopp mörkt rosa men slår ut i vitrosa och doftar härligt. Frukten är liten (0,5 cm) svartlila och oätlig. Det finns flera namnsorter i handeln idag som skiljer sig i blomfärg och blomningstid. 'Dawn' är den vanligaste och blommar i jan-mars.

Ståndortskrav

Bör planteras i sol till halvskugga i ett skyddat läge. Detta olvon trivs bäst i en väl-dränerad jord med visst näringsinnehåll. Blås in nedfallna löv på hösten och gödsla med trädgårdskompost under tidig vår.

Beskärning

Olvon beskärs under vårvintern. Busken kan behöva en lätt gallring bland grenarna. Ofta är olvonen ympade på starkväxande grundstammar som tenderar att skjuta kraftiga rotskott, dessa bör skäras ner fortlöpande då de tar energi från plantan och snabbt kan ta över rabatten.

Hybridpraktrtry

Weigela hybrida

Beskrivning

Weigela hybrida är ett samlingsnamn på flera olika sorters praktrtryn som skiljer sig i storlek och blomning. Vanligast förekommande är en ca 2x2 m hög buske, men mindre sorter finns. Växtsättet är upprätt och "buskigt" men blir med tiden ett lite mer överhängande. Bladen är avlånga med sågad bladkant, ca 3-5 cm långa i mörkt gröna färger. Blomningen inträffar i mitten av juni och busken är vanligtvis mycket blomrik. Återblomning senare på säsongen är vanligt. Den enskilda blomman är ca 4 cm lång, tubformad och går i mörkt röda till mer rosa färger.

Ståndortskrav

Busken planteras med fördel i full sol men den tål även någon skugga. Busken föredrar en något fuktighetshållande jord på öppna platser där den slipper konkurrera utan istället kan breda ut sig. *Weigela* är i övrigt lättodlad och klarar sig bra på de flesta jordar. För rik blomning bör busken gödslas tidig vår.

Beskärning

Weigela är enkel att hålla vital och blomrik genom att gallra bort de äldsta grenarna nere vid marken. Beskärningen bör utföras på vårvintern.

Hybridsnöbär

Symphoricarpos × chenaultii 'Hancock'

Beskrivning

En tättförgrenad marktäckande buske, med ett nästan krypande växtsätt som bildar långa bågformade, överlappande grenar som lätt slår rot. Detta snöbär blir ca 1 m hög och mer än dubbelt så bred i vuxen ålder. En snabbväxande buske med små ståndortskrav som fungerar bra i slänter och på andra ibland svårplanterade platser. Bladen är små, äggformade och sitter kvar långt in på vintern. Ingen höstfärg. Blommorna syns i juli-augusti, är mycket små, rosa och sitter längst ut på terminal- och sidokott. Frukten, de omisskänneliga snöbären, är vita-rosa, runda och pryder busken långt in på hösten.

Ståndortskrav

Denna buske har inga stora ståndortskrav utan kan växa i torra till fuktiga jordar med högt till lågt pH. Den klarar att stå i allt från full sol till skugga och kan därför med framgång planteras under träd. Eventuell näringsgiva bör bestå av tillförsel av organiskt material (kompost) på våren samt att låta nedfallna löv i ligga kvar i busken under hösten.

Beskärning

Då grenarna tenderar till att rota sig, breddar denna buske sig sakta. En underhållsbeskärning där man skär bort de äldsta, grövsta och risigaste grenarna kan vara en lösning men oftast är en total nedskärning av plantan ner till 10-15 cm över marken den bästa lösningen. All beskärning görs på vårvintern.

Hybrid spirea / Norskspirea

Spiraea × cinerea ('Grefsheim')

Beskrivning

Norskspirean kommer som namnet missvisande antyder inte från Norge, däremot hittades den idag välanvända sorten 'Grefsheim' i en plantskola i just Grefsheim. Busken blir ca 2x2 m och har ett brett upprättväxande växtsätt. Busken blir mycket tät och bildar obeskuren långa överhängande grenar som i säsong fullkommligt täcks av vita små blommor. Bladen är avlångt lansettlika, 2-4 cm långa och matt gröna till färgen. Höstfärgen i gula toner. Blomningen inträffar tidig maj och blommorna är små, vita, väldoftande och kan på välmående individer fullkommligt täcka plantan. Denna buske används vanligt som häck och beskärs ofta felaktigt på vårvintern vilket gör att blomningen uteblir till stor del.

Ståndortskrav

Denna spirea trivs bäst i sol-halvskugga på de flesta trädgårdsjordar. Den tolererar torka men utvecklas bäst på jämt friska jordar. För bäst blomning bör busken gödslas med kompost tidig vår samt löv blåsas in i busken på hösten.

Beskärning

Norskspirean blommar på fjolårsskotten och blomningen uteblir därför om den beskärs under vintern. Beskärningen bör istället utföras direkt efter blomning. En total nedskärning ca 10-15 cm ovan mark kan utföras när friväxande exemplar blivit för risiga. Annars kan en utgallring där man klipper ner de äldsta grenarna vara en lösning för den som inte vill vänta på att plantan skall växa upp igen.

Häckoxbär

Cotoneaster lucidus

Beskrivning

En i villaområden mycket vanlig buske som vanligtvis ses som klippt häck. Häckoxbär blir som friväxande ca 2x2 m. Bladen är ca 2-4 cm elliptiska, blanka och läderaktiga med tydlig nervatur. Höstfärgen går i starka röda till mer gula färger. Blomningen inträffar i maj-juni med diskreta små klocklika blommor i vita och rosa färger. Som lockar mycket insekter. Frukten är ärtstora och svarta, olikt resten av släktet som vanligtvis får röda frukter. Frukterna sitter ofta kvar under vintern.

Ståndortskrav

Häckoxbär utvecklas bäst i sol/halvskugga och har i övrigt mycket små krav på växtplatsen utan kan växa i de flesta trädgårdsjordar som inte är för vattensjuka. Blås in nedfallna löv i busken under höst och tillför trädgårdskompost på våren.

Beskärning

Oxbär beskärs under vårvintern. En underhållsbeskärning brukar räcka för att hålla busken vid god vigör. Häckoxbär svarar starkt vid hård beskärning och bildar flera stammar vid basen. Man kan därför beskära både toppskott och sidoskott redan andra året efter plantering för att få busken att bryta nedifrån. Används busken som klippt häck kan den beskäras vid midsommar tid samt tidig höst beroende på växtkraft.

Hägg

Prunus padus

Beskrivning

Ett ofta flerstamigt träd som går att finna i våra skogsbryn. Friväxande blir häggen en stor buske/litet träd på ca 10 m. Planterat ser man häggen oftast som enstamigt även om de flerstammiga exemplaren ofta är de mest karaktärsstarka. Barken är slät och mörkt brun med tydliga lenticeller. Trädet behåller sin släta bark även i hög ålder. Blomningen är häggens främsta prydnadsvärde äger rum i samband med bladsprickning i april/maj. Blomningen består av vita väldoftande blommor som sitter i 10-15 cm långa klasar. Dessa blir sedan körsbärsliknande rödsvarta frukter som är mycket populära hos fåglarna. Frukten är bitter och används i juicer. Bladen är ovala och matt gröna med en svagt blåfärgad bladundersida. Bladen färgas gula framåt hösten.

Ståndortskrav

Häggen har små ståndortskrav utan tolererar de flesta jordar under förutsättning att den får tillräckligt med ljus. Den föredrar en jämn fuktig humus- och näringsrik jord, men även på sandiga jordar i fullt solsken blir häggen ett vackert träd. Gödsling är oftast inte nödvändig utan det räcker vanligtvis med att man sönderdelar nedfallna löv på hösten och låter dessa ligga kvar under trädet.

Beskärning

Beskärningen bör bestå av en sparsam underhållsbeskärning då häggen i stort kräver mycket lite beskärning. Denna kan antingen utföras under juli-sept eller på vårvintern.

Hästkastanj

Acer hippocastanum

Beskrivning

Ett med tiden mycket stort träd (25×20 m) med en tät mörk krona och ett friskt grönt bladverk. Hästkastanjen har i ung ålder en tät fast krona men får med tiden ett mer hängande habitus. Bladen är ca 20 cm, 5-7 fingrade och ganska grova. Höstfärgen är klart gul till mer mörkt bruna. Blomningen i maj består av 20-30 cm höga blomställningar med vita blommor. Blommorna byter färg under blomningen och blir mörkare! Frukten består av en karaktäristisk kastanj som pryder trädet utöver säsongen. Denna kastanj är till skillnad från den äkta kastanjen inte ätlig.

Ståndortskrav

Hästkastanjen bör planteras i sol till halvskugga. För bästa resultat bör hästkastanjen planteras i djup, luftig och fuktighetshållande jord där den ges möjlighet att sprida ut sina rötter. Den klarar att stå på torrare jordar men de bör då inte vara kompakterade. Hästkastanjen har ett parkträds karaktär och bör planteras i eller i anknötning till grönytor för bästa resultat.

Beskärning

Efter en omsorgsfull uppbyggnadsbeskärning krävs i regel bara små ingrepp. Beskärning bör utföras under juli-sept och trädet kan ta stor skada om beskärning utförs under annan tid.

Kastanjemal och bladbränna

Dessa två skadegörare syns mer och mer på hästkastanj. Kastanjemalen är en liten fjäril som i larvstadiet gör minor i bladen. Bladbränna är en svampsjukdom som skapar bruna oregelbundna fläckar med gul kant på bladen. Angreppen syns på sensommaren och förfular mer än skadar träden. Bekämpa genom att ta bort och bränna nedfallna löv på hösten.

Japansk spirea

Spiraea japonica 'Froebelii'

Beskrivning

En prydlig och mycket användbar buske som blir ca 1 m hög och lika bred. 'Froebelii' är en av flera mycket användbara sorter som härstammar från arten *Spiraea japonica*. Växtsättet är buskigt och upprätt. Blommorna går i kallt rödrosa toner och fullständigt översållar busken med flata blomställningar i juli. Dessa blir med tiden dekorativa fröställningar som pryder plantan under vinterhalvåret.

Ståndortskrav

Det som kännetecknar de flesta sorter av *Spiraea japonica* är just deras breda användningsområde och deras förmåga att tackamt växa och blomma i de flesta trädgårdsjordar. 'Froebelii' fungerar både som solitär som i massplanteringar och planteras i en inte allt för torr jord med visst näringsinnehåll. Spirean trivs bäst i fullt solljus där den tillåts skylta med sin vackra och om än svagt, väldoftande blommor. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödning på våren.

Beskärning

Spiraea japonica sorter blommar i sammansatta klasar på slutet av årsskottet och beskärningen bör bestå av en total nedskärning av busken (10-15 cm ovan mark) under vårvintern innan växtsäsongen börjat. Detta görs vart 7-8 år eller när busken börjat se förvuxen och risig ut, något som då ofta börjar synas i mitten av plantan. Spirean tillåter då att man under vårvintern gräver upp och planterar om den för att sedan skära ner den innan starten av växtsäsongen.

Japansk spirea / Brokspirea

Spiraea japonica 'Shirobana' (syn. *Spiraea japonica* 'Genpei')

Beskrivning

En prydlig och mycket användbar buske som blir ca 1 m hög och lika bred. 'Shirobana' är en av flera mycket användbara sorter som härstammar från arten *Spiraea japonica*. Växtsättet är buskigt och upprätt. Bladverket är klart grönt och kan upplevas som något friskare än andra *Spiraea japonica*-sorter. Busken har en mycket spektakulär blomning med vita, röda och rosa blommor! Dessa fullständigt översållar busken med flata blomställningar i juli. Dessa blir med tiden dekorativa fröställningar som pryder plantan under vinterhalvåret.

Ståndortskrav

Det som kännetecknar de flesta sorter av *Spiraea japonica* är just deras breda användningsområde och deras förmåga att tackamt växa och blomma i de flesta trädgårdsjordar. 'Shirobana' fungerar både som solitär som i massplanteringar och planteras i en inte allt för torr jord med visst näringsinnehåll. Spirean trivs bäst i fullt solljus där den tillåts skylta med sin vackra och om än svagt, väldoftande blommor. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödsling på våren.

Beskärning

Spiraea japonica sorter blommor i sammansatta klasar på slutet av årsskottet och beskärningen bör bestå av en total nedskärning av busken (10-15 cm ovan mark) under vårvintern innan växtsäsongen börjat. Detta görs vart 7-8 år eller när busken börjat se förvuxen och risig ut, något som då ofta börjar synas i mitten av plantan.

Japansk spirea, dvärgform

Spiraea japonica 'Little Princess'

Beskrivning

En prydlig och mycket användbar liten buske som knappast blir över 0,5 m hög och nästan lika bred. 'Little Princess' är en av flera mycket användbara sorter som härstammar från arten *Spiraea japonica*. Denna långsamväxande dvärgform kännetecknas av sitt runda och kompakta växtsätt bestående av tunna grenar. Det är inte bara växtsättet som är litet utan även blommorna som fullständigt översållar busken med rödlila små blomställningar i juni-juli som lockar mycket insekter. Dessa blir med tiden dekorativa fröställningar som pryder plantan under vinterhalvåret.

Ståndortskrav

Det som kännetecknar de flesta sorter av *Spiraea japonica* är just deras breda användningsområde och deras förmåga att tackamt växa och blomma i de flesta trädgårdsjordar. Just 'Little Princess' används främst som marktäckare i lägre planteringar och bör därför planteras i en inte allt för torr jord som inte är för näringsfattig. Spirean trivs bäst i fullt solljus där den tillåts skylta med sin vackra och om än svagt, väldoftande blommor. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödsling på våren.

Beskärning

Spiraea japonica sorter blommor i sammansatta klasar på slutet av årsskottet och beskärningen bör bestå av en total nedskärning av busken (10-15 cm ovan mark) under vårvintern innan växtsäsongen börjat. Detta görs vart 7-8 år eller när busken börjat se förvuxen och risig ut, något som då ofta börjar synas i mitten av plantan. Då användningen av 'Little Princess' ofta är i som marktäckare i massplanteringar, händer det att odlingsbädden efter ett tag blir översållad med perenna ogräs. Spirean tillåter då att man under vårvintern gräver upp och planterar om den för att sedan skära ner den innan starten av växtsäsongen.

Japansk spirea, gulbladig

Spiraea japonica 'Goldmound'

Beskrivning

En gulbladig liten och kompaktväxande buske som blir lite över 0,5 m hög och lite bredare. 'Goldmound' är en av flera gulbladiga sorter som härstammar från arten *Spiraea japonica*. Växtsättet är buskigt och upprätt vilket gör busken mycket användbar i massplanteringar och som friväxande häck. 'Goldmound' är även vacker som solitär och i perennrabatter. Bladen är limefärgade när de men bleknar något framåt sommaren.

Ståndortskrav

Det som kännetecknar de flesta sorter av *Spiraea japonica* är just deras breda användningsområde och deras förmåga att tackamt växa och blomma i de flesta trädgårdsjordar. 'Goldmound' planteras med fördel i en inte allt för torr jord med visst näringsinnehåll. Spirean trivs bra i fullt solljus men denna gulbladiga buske får även vackert gulgrön färg på lite skuggigare lägen. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödning på våren.

Beskärning

Spiraea japonica sorter blommar i sammansatta klasar på slutet av årsskottet och beskärningen bör bestå av en total nedskärning av busken (10-15 cm ovan mark) under vårvintern innan växtsäsongen börjat. Detta görs vart 7-8 år eller när busken börjat se förvuxen och risig ut, något som då ofta börjar synas i mitten av plantan. Spirean tillåter då att man under vårvintern gräver upp och planterar om den för att sedan skära ner den innan starten av växtsäsongen.

Japanskt prydnadskörsbär

Prunus × serrulata 'Amanogawa'

Beskrivning

Ett litet svagväxande träd med upprättväxande grenar som ger det en smal något oregelbunden pelarform. 3-5 m högt och 1-2 m brett. Trädet har oftast flera konkurrerande huvudstammar och med tiden kan grenarna falla ut något vilket gör pelarformen mindre tydlig. Det har inte heller någon särskilt lång livslängd. Ett fint prydnadsvärde är blomningen som infaller i maj. Då täcks trädet av halvfyllda ljus rosa stora blommor som också har en svag doft. Trädet är vanligt förekommande i nyplanteringarna som gjorts på gårdarna.

Ståndortskrav

Det japanska prydnadskörsbäret trivs bäst i en fuktig och näringsrik jord (gärna kalkhaltig), och växtplatsen ska vara varm och skyddad. Fungerar även i vanlig trädgårdsjord. Gödsling bör bestå av trädgårdskompost på våren och sönderdelning av nedfallna löv som låts ligga kvar på hösten.

Beskärning

Eftersom trädet varken blir särskilt stort eller långlivat är det sällan nödvändigt med beskärningsarbete. Eventuellt kan det vara på sin plats med att ta bort utfallande grenar för att pelarformen inte ska gå förlorad om denna är viktig för bostadsgårdens karkatär. Som med alla typer av körsbär och häggar (*Prunus*) ska beskärningsinsatser göras i JAS (juli-augusti-september).

Järnek

Ilex aquifolium ('J. C. van Tol')

Beskrivning

Järneken är en långsamväxande vintergrön buske (litet träd) med en bred rundad yvig krona. Busken kan bli mellan 3-8 m hög och nästan lika bred, storleken avgörs av sorten. Den i våra bostadsgårdar mest förekommande sorten 'J.C. Van Tol' är en av de mer högvuxna sorterna. Bladen är hårda, blankt mörkgröna och sitter kvar under hela året. De har ofta flera taggar längs bladsidorna, sorten 'J.C. Van Tol' har i regel mindre taggar än sina syskon och blad på äldre individer av sorten brukar vara helt taggfria. Järneken är vanligtvis tvåbyggare vilket betyder att han- och honblommor sitter på olika individer, undantag gäller dock för sorten 'J.C. Van Tol' som är självfertil. Honblommorna är små och vita och kan ses på plantan från maj. Det stora prydnadsvärdet ligger istället på frukten som består av lysande klarröda bär som pryder plantan ibland fram till nästkommande vår. Bären är svagt giftiga och äts sällan av vilt.

Ståndortskrav

Järneken växer naturligt i de undre skikten av lövskogar och skall därför planteras i halvskugga/skugga på en skyddad plats. Planteras gärna i en inte allt för näringsfattig jord med tillgång till humus och fukt, plantan har inga större pH preferenser.

Beskärning

Beskärningen utförs under vår- försommar. Järneken svarar mycket gott på beskärning och en planta kan antingen underhålls beskäras eller formklippas. Tänk dock på att en beskärning med motordrivna redskap kan skapa stora hål och fula sår i busken, en välplanerad beskärning med hjälp av sekator där snitten läggs intill sidogrenar ger ofta ett naturligare habitus.

Kinesisk en

Juniperus chinensis 'Pfitzeriana'
(syn. *Juniperus* × *pfitzeriana* 'Wilhelm Pfitzer')

Beskrivning

En med tiden mycket bred och storvuxen buske (3-4 m hög och 4-5 m bred). Busken har ett mycket utbrett växtsätt där de yttersta skotten är nickande i topparna. Grenarna sitter i våningar och ger busken ett mycket tätt intryck. Barren är av två olika typer, en del är lite längre och mer nållika och utåtriktade, dels fjälllika och kortare. Barren har en mossgrön färg. Sorten sägs vara en hanklon och sätter därför inte frukt.

Ståndortskrav

En buske med mycket små ståndortskrav, något som bidragit till dess över användning i villaträdgårdar. Likt de flesta enar bör denna planteras i full sol men den klarar även lättare skugga.

Beskärning

Beskärning utförs med fördel under våren. Då denna buske växer mer på bredden än höjden bör beskärningen planeras för att inte förstöra buskens naturliga habitus. Genom att lägga snitten intill en sidogren kan man dölja ingreppen effektivt. En beskärning som sätts igång tidigt efter plantering där man gör små återkommande ingrepp ger en kompakt och frisk planta som bättre håller för snötyngd.

Klotkårsbär

Prunus × eminens 'Globosum'

Beskrivning

Ett litet och mycket formstarkt träd som är vanligt bland nyplanteringarna och på de nybyggda områdena. Det har en perfekt rundad krona med tätt sittande tunna grenar och den kan bli mer plattrund med tiden (2-3 (4) m bred). Kronan är toppympad och har därför alltid en stamhöjd kring 2 m. Trädet blir 3-5 m högt. Bladen är små, 3-5 cm, något äggformade och mörkgröna. Höstfärger i brons och gularöda toner. Blomningen sker i maj med små vita enkla blommor (1,5 cm). Får sällan någon frukt.

Ståndortskrav

Klotkårsbäret vill ha näringsrik jord, och växer även på torra jordar. Utvecklas bäst på varma växtplatser.

Beskärning

Klotkårsbären behöver ingen regelrätt beskärning, annat än den att ta bort döda grenar inne i kronan. Ibland kan stora delar av kronan dö bort, vilket får trädet att förlora sin typiska form och då kanske det är bättre att ta bort trädet. Det är viktigt att ta bort stamskott på klotkårsbär eftersom de tillhör grundstammen (fågelbär) annars kommer denna som är allt för starkvuxen ta över och förstöra trädets form och storlek. Det är bäst att nypa bort stamskotten med handen innan de förvedats. Om de är förvedade kan man klippa bort dem med en sekator, så nära stammen som möjligt.

Klätterbenved, gulbrokig

Euonymus fortunei 'Emerald 'n Gold'

(syn. *Euonymus fortunei* var. *radicans* 'Emerald 'n Gold')

Beskrivning

En vintergrön marktäckande buske som kan klättra på väggar och murar men främst används som just marktäckare då den är mycket skuggtålig. Denna sort har gulmarmorade blad men den vitbrokiga (E.f 'Emerald Gaiety) och den helt gröna (E.f 'Vegetus') är också vanlig att finna på bostadsgårdarna. Bladen är tjocka och läderartade och pryder växten hela året. Grenarna är friskt gröna. Frukten består av en 0,5 cm rund rosa-röd frukt som spricker upp och blottar ett orange fruktkött i okt-nov.

Ståndortskrav

Klätterbenved är inte kräsen när det gäller växtplats utan trivs på de flesta trädgårdsjordar, torra till fuktiga. De föredrar en växtplats i sol/halvskugga men klarar sig även bra i djup skugga. Bör för bästa resultat planteras i en jämn fuktigt humus och näringsrik jord.

Beskärning

Kräver i regel ingen beskärning men mindre ingrepp för att ta bort äldre ved kan göras på våren om växten blivit för omfattningsrik.

Klätterbenved, vitbrokig

Euonymus fortunei 'Emerald Gaiety'

(syn. *Euonymus fortunei* var. *radicans 'Emerald Gaiety'*)

Beskrivning

En vintergrön marktäckande buske som kan klättra på väggar och murar men främst används som just marktäckare då den är mycket skuggtålig. Denna sort har vitmarmorade blad men den gulbrokiga (E.f 'Emerald 'n Gold) och den helt gröna (E.f 'Vegetus') är också vanlig att finna på bostadsgårdarna. Bladen är tjocka och läderartade och pryder växten hela året men kan vid vintertid färgas lätt rosa. Grenarna är friskt gröna. Frukten består av en 0,5 cm rund rosa-röd frukt som spricker upp och blottar ett orange fruktkött i okt-nov.

Ståndortskrav

Klätterbenved är inte kräsen när det gäller växtplats utan trivs på de flesta trädgårdsjordar, torra till fuktiga. De föredrar en växtplats i sol/halvskugga men klarar sig även bra i djup skugga. Bör för bästa resultat planteras i en jämn fuktigt humus och näringsrik jord.

Beskärning

Kräver i regel ingen beskärning men mindre ingrepp för att ta bort äldre ved kan göras på våren om växten blivit för omfångsrik.

Klätterhortensia

Hydrangea petiolaris (syn. *Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*)

Beskrivning

Starkväxande klätterväxt som även fungerar utmärkt som marktäckare. Klätterhortensian är i början långsamvuxen men ökar i kraft med tiden och kan nå toppen på upp till 15 m höga träd. Barken är ljus rödbrun och flagnande. Bladen 6-10 cm stora, ovala och glänsande friskt gröna. Klätterhortensian klättrar både med luftrötter samt genom att slingra sig upp och behöver därför ingen hjälp med att klättra. Blomningen är överdådig och infaller i mitten av juni och består av upp till 25 cm flata vita blomställningar som pryder plantan långt in på vintern.

Ståndortskrav

Klätterhortensian är en utpräglad woodland växt som helst skall växa i halvskuggiga lägen på fuktiga och kalla jordar med mycket humus. I hårdgjorda miljöer bör den för bästa resultat planteras på näringsrika, väl-dränerade och fuktighets-hållande jordar, gärna med ett svagt surt pH. Gödning med kompostjord på våren samt med nedfallna löv om hösten bidrar till att hålla jorden fuktig och till att plantan hålls vid god vigör.

Beskärning

Klätterhortensian blir med tiden mycket stor och sidogrenarna kan ibland behöva kortas in när de blivit för omfångsrika. För att beskärningen inte skall gå ut över blomningen bör den planeras över en 3-4 års period. Beskärningen utförs med fördel efter blomningen (sept-okt).

Klätteros

Rosa sp.

Beskrivning

Klätteros är ett samlingsnamn baserad på växtsätt. Dock kan namnet vara lite missvisande då grupperingen gäller alla rosor vars växtsätt på något sätt behöver bindas upp för att inte bli marktäckande. Klätterosorna som ofta inte blir mer än 3-5 m höga, delas in i "ramblers" och "climbers" där climbern generellt är mindre än ramblern men får större blommor och är till skillnad från ramblern återblommade. Inga klätterosor har egna klätterorgan utan tar hjälp av taggarna för att "spärrklättra" sig upp, de behöver ledas med hjälp av t ex spaljé, pergola eller ett träds grenklykor. Den ofta överdådiga blomningen inträffar i juni och ibland ända till första frosten.

Ståndortskrav

Då detta är ett samlingsnamn på en uppsjö av olika arter och sorter, finns här ingen exakt ståndortspreferens. Det som gäller generellt för de flesta handelsrosor är god trädgårdsjord med väl förmultnad kompost. En solig och vindstilla växtplats är att föredra. Ordentliga jordvolym krävs för att få en välmående planta. Vid plantering skall ingen gödning ges förrän efter rosen är väl etablerad, därefter gödglas rosen årligen under senhöst eller vinter om man använder kompost eller stallgödsel. Används mineralgödsel ges denna under våren. Remonterande rosor gödglas även efter första blomningen, dock inte senare än juli.

Beskärning

Årlig beskärning bör tidigt på våren bestå av att skära bort skadade eller tillbakafrusna grenar i plantan. Har man begränsat med plats kan de utblommade rankorna skäras tillbaka när nya årsskott visat sig. Annars skärs bara de äldsta och dåligt blomproducerande grenarna samt de små spinkiga skotten bort. Vid förnygring av plantan, om den skjuter för få skott nedifrån, kan man skära av växten någon decimeter ovan marken för att på så sätt få den tätare. Lämna om möjligt unga friska skott och skär då bara av de äldsta. Förnygring kan dock leda till att blomning uteblir det året då vissa rosor blommar bäst på fjolårsveden.

Klättervildvin och Rådhusvin

Parthenocissus quinquefolia & *Parthenocissus tricuspidata*

Beskrivning

Snabbt växande klängväxter som med tiden kan täcka stora ytor såsom fasader. Båda plantor klättrar med hjälp av sugkoppar. Klätter vildvinet har matt gröna femfingrade blad, där varje småblad är avlångt till formen och ca 10 cm långa. Rådhusvinet har ett sammansatt blad (ca 15 cm) med tre kraftiga uddar. Båda plantorna får kraftigt röd höstfärg. Är som namnet avslöjar släkt med vin, vilket avslöjas av frukten, som består av små blåsvarta druvor. Druvorna är dock oätliga.

Ståndortskrav

Klarar i stort sett alla jordar och lägen, och klarar både sol och skugga. Växer dock kraftigast i sol. Även väldigt frosttålig.

Beskärning

Behöver i regel ingen beskärning. Man kontrollerar utbredningen genom att kapa grenar där det behövs. Beskärningen utförs med fördel på våren.

Körsbärsplommon (Blodplommon)

Prunus cerasifera ('Nigra')

Beskrivning

En stor buske eller mindre träd som det tiden kan nå en storlek på 8x5 m (blodplommon blir något mindre). Körsbärsplommonet är ofta flerstamligt medan blodplommonet är enstamligt. Grenarna är mörkt bruna, skotten rödgröna. Bladen påminner om plommonblad, något buckliga, ca 5-7 cm långa med fint sågtandad bladkant. Körsbärsplommonets blad har en friskt grön färg medan blodplommonets blad är mörkt vinröda. Blomningen är ofta mycket riklig när den inträffar i samband med lövsprickning i april-maj. Blommorna är enkla, ca 2 cm stora och vita hos körsbärsplommonet, blodplommon blommar i rosa. Frukten hos körsbärsplommonet liknar ett litet plommon vars färg kan variera från ljus gult mot rött och violett. Frukten är ätligt och smakar mycket sött. Blodplommonet producerar sällan frukt, denna är mörkt röd och oaptitlig.

Ståndortskrav

Båda träd har mycket små ståndortskrav och växer villigt på de flesta trädgårdsjordar, torra till lite fuktigare. Bägge arter gör sig bäst i fullt sol, men klarar även lättare skugga. Jordar med näringsinnehåll och jämn fuktighet ger ofta bättre resultat vad gäller tillväxt, blom- och fruktsättning.

Beskärning

Blodplommonet ympas ofta på körsbärsplommon, det är därför viktigt att man kontinuerligt tar bort stamskott med gröna blad. Övrig underhållsbeskärning utförs juli-sept. Körsbärsplommon beskärs tidig höst "efter skörd". Plommonets sidoknoppar bär frukt och bör ej skadas. Då plommon lätt blöder bör grövre beskärning under övrig tid ej utföras.

Lagerhägg

Prunus laurocerasus ('Otto Luyken')

Beskrivning

En tät och långsamvuxen vintergrön buske. Lagerhäggarna representeras av många olika hög och lågvuxna namnsorter där de vanligast förekommande är P.l. 'Otto Luyken', P.l. 'Schipkaensis' och P.l. 'Rotundifolia'. P.l. 'Otto Luyken' blir ca 1,5 m hög och dubbelt så bred. Bladen är 10 cm långa, lansettlika och mörkt grönt glänsande hela året. Blomningen inträffar i maj. Blomningen består av vita väldoftande blommor som sitter på ca 12 cm långa upprätta klasar. Blommorna blir sedan oätliga svarta frukter som pryder plantan.

Ståndortskrav

En planta med små ståndortskrav som kan växa i torra till fuktiga jordar så länge de inte allt för näringsfattiga. Den bör stå skyddad från stark vintersol och uttorkande vindar och trivs därför bäst i halvskugga. Lagerhäggarnas frosthärdighet varierar mellan namnsorterna, P.l. 'Otto Luyken' och P.l. 'Schipkaensis' tillhör de mer frosttoleranta sorterna. Gödsling bör ske regelbundet med tillförsel av komposterat material på våren och att blåsa in nedfallna under busken på hösten.

Beskärning

Lagerhäggarna behöver i regel mycket lite beskärning och en felaktig sådan leder ofta till stora fula partier som tar lång tid att växa över. Beskärningen skall utföras i på våren, bör vara välplanerad. Beskär intill sidogrenar för att behålla en naturlig form på busken.

Lavendel

Lavandula angustifolia

Beskrivning

En planta som vid första anblick kanske inte skall höra till denna lista, men lavendeln är förvedad, tillhör halvbuskarna och kan med rätt skötsel bli mycket gammal. Lavendeln blommar i axlika blomställningar i blålila blommor som doftar likt växten i stort mycket aromatiskt. Blomningen infaller i juli-sept. Bladen är barrlikt smala, tjocka och är vitt pudrade, detta tyder på en anpassning till varma, soliga och mycket torra växtmiljöer, platser kring medelhavet från där lavendeln härstammar. Det finns ett flertal olika namnsorter på marknaden som varierar i storlek, blomfärg och blomningstid.

Ståndortskrav

Lavendeln planteras på soliga varma växtplatser i genomsläppliga, gärna sandiga och kalkrika jordar. Denna täta halvbuske används med fördel som kant- och infattningsväxt.

Beskärning

En oskött planta blir med tiden risig och med många kala stammar. En regelbunden beskärning håller därför plantan frisk och grönskande. Beskärningen utförs på under tidig vår. Beskärningen får inte inkräkta för mycket på gammal ved utan skall skäras så att vilande knoppar lämnas för att kunna bryta. Lavendeln bryter dåligt från gammal ved, därför är det viktigt att man redan från början beskär busken riktigt innan den blivit förvuxen. Unga plantor kan skäras tillbaka hårt för att återväxten skall få en mer busklik habitus.

Lingontry

Lonicera pileata

Beskrivning

En städsegrön buske, ca 0,8 m hög och ca 2 m bred. Bladen är pilspetslika, styva och ca 1-3 cm långa. Färgen är friskt gröna och blanka med en ljus bladundersida. Bladen kan få en något gulgrön ton om de står soligt och torrt. Blomningen infinner sig i maj och består av små gulvita trattformade blommor som kan vara svåra att upptäcka. Frukten är liten och svart (violett) och är till skillnad från blommorna ett prydnadsvärde. Busken används nästan uteslutande som marktäckare och kantväxt i större planteringar. Kan vara svår att skilja från myrten (Lonicera nitida 'Elegant') som blir lite högre.

Ståndortskrav

Lingontry kan stå både i soliga till mer skuggiga lägen i skyddade lägen. Busken har små ståndortskrav utan är en tålig planta som trivs i de flesta trädgårdsjordar.

Beskärning

Lingontry kräver i regel mycket lite beskärning utan skärs vart ca 5 år ner till 15-20 cm ovan mark för att förnygras. Beskärningen utförs på våren. En formklippning kan ofta resultera i att busken får ett onaturligt utseende och kan skapa stora kala partier i busken.

Liten stefanandra

Stephanandra incisa 'Crispa'

Beskrivning

En liten marktäckande buske (ca 0,7×1 m) med ett överhängande växtsätt som gör den perfekt som kantväxt i större rabatter eller längs stigar. Grenarna är zig-zag formade och grå, årskott är ljus bruna. Bladen är trekantiga, ljus gröna med en ljusare svagt hårig bladundersida. De är 3 flikade och djupt sågtandade. Höstfärgen går i gult till brunt. Blomningen inträffar i juni-juli med små grönvita, doftande blommor i ca 5 cm stora klasar.

Ståndortskrav

Stefanandra planteras med fördel i soliga lägen. Jorden skall helst vara i jämnfuktig med något näringsinnehåll men den klarar även torrare lägen. Den gillar inte kalkrika ståndorter men är i övrigt en mycket tålig och anspråkslös buske.

Beskärning

Denna buske kräver i regel mycket lite beskärning. En total nedskärning under vårvintern kan utföras om busken blivit för risig. God skottutveckling gör att busken snabbt täcker marken igen efter beskärning.

Mahonia

Mahonia aquifolium

Beskrivning

Vintergrön liten buske på ca 1×1 m med ett upprätt växtsätt som ofta hittas som trädgårdsrymning i våra skogar och som oönskade inslag i våra häckar. Bladen är mörkt gröna, glänsande, svagt taggiga och sitter likt asken och rönnen parbladigt. Dessa kopparfärgas något under vinterhalvåret. Busken pryds av gula blommor från april-maj, blommorna sitter i upprätta klasar. Bären är ca 1 cm, mörkt blåa och C-vitaminrika. Bären är mycket populära hos fåglar vilka är orsaken till att busken vanligt förekommer som ogräs. Mahonian sprider sig även med rotskott, vilket gör den återkommande på platser där man tidigare trott att man blivit av med den.

Ståndortskrav

Mahonian klarar såväl full som djup skugga på de flesta jordar. På torrare jordar föredrar den att planteras lite skuggigare. För att få en välmående planta bör den planteras i en fuktighets hållande torvblandad jord i halvskugga.

Beskärning

Beskärning sker på våren och en nedskärning till ca 20 cm över marken ger grönskande blad under stor del av året. Dock leder en årlig nedskärning till att man går miste om blomningen.

Murgröna

Hedera helix

Beskrivning

Murgrönan finns vildväxande i Sverige och är en självklättrande städsegrön växt. Den klättrar med hjälp av luftrötter som letar sig in i sprickor eller fäster sig på plana ytor. Det finns en uppsjö av olika sorter på marknaden som skiljer sig i växtkraft, bladstorlek, färg och bladform. En planta skiftar med tiden bladform då den går från ungdom till vuxen. De "adulta" bladen är till skillnad från de ungdomliga helt utan flikar och på dessa skott bildas även blommor och bär som dekorerar plantan under vinter halvåret. Murgrönan fungerar även bra som marktäckare. Under rätta förhållanden kan murgrönan täcka stora arealer på kort tid och ses ofta helt ha slukat större träd.

Ståndortskrav

Murgrönan är efter etablering en lättodlad och tacksam växt utan stora ståndortskrav. Den trivs i djup skugga men föredrar ett halvsuggigt läge. För bästa resultat bör den planteras i en lättare jord, svagt sur, med jämn fuktighet. Plantan har små näringskrav men bör för bästa resultat ges en näringsgiva med kompost på våren.

Beskärning

En klättrande murgröna utgör oftast inget hot mot den fasad eller det träd den klättrar på. Det är först då de översta skotten går från ungdomligt till vuxet stadium som växtsättet förändras något och det bildas tyngre "buskar" i plantan. Detta kan lätt undvikas genom årlig beskärning av de adulta topparna, man skär tillbaka plantan till ungdomligt stadium. All beskärning skall ske vår - tidig sommar för att de nya skotten skall hinna utvecklas och inte frysa tillbaka innan vintern sätter in. Beskärningen skall ligga så nära väggen som möjligt, även om detta innebär att plantan kan komma att se naken ut inom de närmsta veckorna. Fönsterkarmar måste skäras fria under växtsäsongen då fäströtterna kan förstöra färgen.

Måbär

Ribes alpinum ('Schmidt')

Beskrivning

En liten buske besläktad med våra ätliga vinbär. Busken blir drygt 2 m hög och bred om den låts växa fritt men används uteslutande som klippt häck. Växtsättet är tätt och upprätt. Bladen är små, sträva, 3-5 flikade och slår ut tidigt på våren. Blomningen inträffar i april-maj, blommorna är ljus gröna inget man lägger märke till. Bären är nästan identiska med röda vinbär men smakar långtifrån likadant. Sorten 'Schmidt' är identiskt med arten men skall inte producera frukt.

Ståndortskrav

Måbär är en anspråklös buske som fungerar i stort sätt alla lägen från full sol till mörk skugga i torra till fuktiga jordar. Måbäret kan med framgång planteras kring stammarna på stora träd och i andra trånga platser.

Beskärning

Måbär beskärs med fördel på vårvintern. Busken används som tidigare nämnt ofta som häckväxt eller som underplantering i skuggiga lägen. Den bör i regel underhållsbeskäras om den är friväxande. Busken tål också att skäras ned hårt.

Naverlön

Acer campestre

Beskrivning

Naverlönnen är ett litet träd som sällan når över 15 m, med en kronbredd på 5-10 m. Kronan är till en början oval men blir mer rundad med tiden och består av många tätsittande grenar. Naverlönnen ses både som flerstamigt och enstamigt, dock är den sistnämnda mycket vanligare i nyplanteringar. Naverlönnen tål beskärning bra och det täta grenverket gör att naverlönnen även används som klippt häck. Barken är ljus beige och grovt fårad och kan på unga individer vara prydd med korklika utväxter. Dessa försvinner dock med tiden. Bladen är 3-5 fingrade och relativt små (5-8 cm långa) och glänsande mörkt gröna. Höstfärgningen är likt andra Europeiska lönnar i starkt gul till orange. Frukten, bestående av karakteristiska näsorna är på naverlönnen små, brunfärgade och färdigt mogna i aug-sept. Det finns många namnsorter på marknaden idag, speciellt smala pelarformade sorter. Naverlönnen drabbas ofta av mjöldagg, en svampsjukdom som visar sig som ett vitt pulver på bladen.

Ståndortskrav

Naverlönnen är ett utpräglad stadsträd och tål värme, torka och kalk, förutsättningar som utmärker staden. Plantera i full sol även om den tål skugga, i väl-dränerad fuktig jord med inslag av kalk. Gödselgivan bör bestå av att på hösten blåsa in nedfallna löv under trädet som sedan sönderdelas med gräsklippare för att komma träden till nytta. En kompostgiva bör även ges på våren.

Beskärning

Då alla lönnar är blödarträd bör beskärningen utföras i juli-september. Naverlönnen har motsatt sittande knoppar vilket kan leda till att unga exemplar bildar dubbeltoppar. Därför är en korrekt utförd uppbyggnadsbeskärning där bl a konkurrerande toppar tas bort essentiellt i ett tidigt stadium. Används naverlönnen som häck bör den huvudsakliga beskärningen ske i juli-sept med en eventuell putsning kring midsommar. Häcken bör inte toppas förrän den nått sluthöjd.

Oxel

Sorbus intermedia

Beskrivning

Vår inhemska oxel är ett mycket användbart träd med många prydnadsvärden. Trädet som vanligtvis blir ca 10 m högt och 6 m brett, kan ibland nå upp mot 20 m och bildar i ungdomen en pyramidformad krona som med tiden blir mer brett rundad. Den kraftiga och raka stammen är slät och vackert färgad i grå-olivbrun, grenarna som sitter tätt är ofta lodrätta till svagt uppåtriktade. Bladen som är dubbelt tandade är mörkt gröna på ovansidan och vitludna på undersidan. Oxeln blommar i vita klasar på försommaren och bildar framåt hösten orangeröda dekorativa bär som pryder trädet och förser våra fåglar med en nyttig näringskälla.

Ståndortskrav

Oxel är mycket vindtålig och används ofta i vindskyddsplanteringar. Den tål saltstänk och torka bra vilket gör det till ett träd som tål att stå i hårdjord stadsmiljö. Oxeln skall planteras i full sol i genomsläpplig jord, gärna med inslag av kalk.

Beskärning

Ses ofta som vindskydd, kan beskäras för att fungera som formklippt häck. Som friväxande behöver oxeln vanligtvis ingen beskärning förutom viss underhållsbeskärning. All beskärning bör ske på vårvintern.

Paradisbuske

Kolkwitzia amabilis

Beskrivning

En upprättväxande buske som med tiden får ett mer bukett likt växtsätt och överhängande grenar. Busken blir ca 2-3 m hög och lika bred. Stammarna är kanelbruna och äldre grenar glagnar av i långa stycken. Bladen sitter parvis motsatta. De är ca 5 cm långa och eliptiska med en utdragen spets. Blomningen är mycket överdådlig då den inträffar i maj-juni. Blommorna är tublika och rosa med vita inslag. Blommorna doftar och lockar till sig mycket insekter. Frukten är ärtstor, mycket hårig och påminner lite om ett kycklingben. De pryder busken långt in på säsongen.

Ståndortskrav

Paradisbusken har mycket små ståndortskrav och växer och blommar villigt på de flesta jordar. Den planteras med fördel i sol men tål även lite skugga.

Beskärning

Paradisbusken beskärs försiktigt på vårvintern. Hård beskärning resulterar i okontrollerad, stark tillväxt. Störvuxna buskar kan med fördel stammas upp genom att lyfta kronan och skära bort svaga och krokiga grenar. Detta gör det möjligt att kunna se vackra stammarna samt tillåter underplantering.

Parkros / Buskros

Rosa sp.

Beskrivning

Parkros eller buskros är ett samlingsnamn baserat på växtsätt och användning. Hit hör de rosor som har ett starkväxande och buskigt växtsätt. Denna grupp rosor är mycket stor och rymmer allt från både enkelblommiga sorter som blommar en gång per säsong till fylldblommiga och remonterande sorter. Här finns både tidigblommande och mer senblommande sorter. Det som sammanlänkar dem alla är ett tätt och busklikat växtsätt med ca 1,5-2 m sluthöjd och deras lämplighet som friväxande häck.

Ståndortskrav

Då detta är ett samlingsnamn på en uppsjö av olika sorter, finns här ingen exakt ståndortspreferens. Det som gäller generellt för de flesta handelsrosor är god trädgårdsjord med väl förmultnad kompost. En solig och vindstilla växtplats är att föredra. Ordentliga jordvolym krävs för att få en välmående planta. Vid plantering skall ingen gödning ges förrän efter rosen är väl etablerad, därefter gödglas rosen årligen under senhöst eller vinter om man använder kompost eller stallgödsel. Används mineralgödsel ges denna under våren. Remonterande rosor gödglas även efter första blomningen, dock inte senare än juli.

Beskärning

All beskärning bör ske tidig vår, årlig beskärning bör bestå av att skära bort skadade eller tillbakafrusna grenar i plantan. Är busken engångsblommande blommar den på fjolårsskotten och beskärningen bör vara i syfte att förnygra och tunna ut busken genom att skära bort de äldsta och dåligt blomproducerande grenarna. På återblommande buskrosor bör svaga- och felriktade-, samt överblommande skott för att främja ytterligare en blomning. En förnygring av plantan kan ske genom att skära tillbaka plantan till ca 30 cm. Förnygring kan dock leda till att blomning uteblir det året.

Pipranka och Koreansk pipranka

Aristolochia macrophylla och *Aristolochia manshuriensis*

Beskrivning

Piprankorna är starkväxande klättrare som kan nå upp mot 10 m om det finns tillräckligt att klättra på. Piprankans skott slingrar sig runt lämpliga underlag och klättrar på så sätt uppåt. Skotten är mörkt gröna men grånar med tiden och kan avlövide på vintertid ge ett lite skräpigt intryck. Bladen är hjärtformade och upp mot 30 cm (koreansk pipranka har oftast större blad). Bladen hos den vanliga piprankan är friskt gröna medan den koreanska piprankan har en mer limegrön färg. På hösten får de en ljusgul höstfärg. Namnet pipranka kommer troligtvis från växtens lite underliga blommor. Blommorna är små, gula - bruna och sitter dolda under bladverket. Dessa går att finna under juni-augusti. Piprankan sätter sällan frukt.

Ståndortskrav

Piprankan blir vackrast på halvskuggiga till skuggiga lägen men kan även stå i sol om de finns god tillgång på fukt. Jorden bör vara något fuktighetshållande med inslag av lera. Den tål dock att stå på sämre jordar så länge den har god tillgång på vatten.

Beskärning

Piprankan beskärs på våren men behöver oftast inte beskäras regelbundet utan bara om den blir för stor. På våren kan man se vilka grenar det är liv genom att studera de svällande knopparna och därigenom lätt urskilja död ved från den levande. Det är svårt att få piprankan att behålla ett naturligt habitus efter beskärning och ingreppen bör därför hållas till ett minimum.

Plommon

Prunus domestica

Beskrivning

Ett på bostadsgårdarna vanligt förekommande och mycket populärt fruktträd som blir ca 3-7 m högt och upp mot 4 m brett. Bladen är något äggformade, ca 3-8 cm och sitter på långa stjälkar. Bladkanten sågad, och bladen är i ungdomen något håriga. Höstfärger i gula toner. Blomningen inträffar i samband med bladsprickning maj, blommorna är vita, 5-taliga och 1,5-2 cm stora. Fruktmognad beror på sort och marknaden erbjuder ett stort antal sorter, både med tidig och sen mognadsgrad. De karaktäristiska frukterna finns i allt från ljus gula till mörkt lila.

Ståndortskrav

Plommonet utvecklas bäst på väl jordar med lite grövre kornstruktur med god dränering. Bör helst planteras på skyddade platser i full sol. Gödsling i form av trädgårdskompost bör tillföras innan bladsprickning för att garantera god blomning och fruktsättning.

Beskärning

Beskärning av fruktträd med krona kräver i regel lite extra omsorg för bästa resultat. Grenvinklarna bör fästa med så stor vinkel som möjligt för att undvika fläkskador när grenen blir tyngd av frukten. Kronan skall vara ljus och luftig för att tillåta frukten att mogna och få vacker färg. Beskärningen brukar delas upp i tre faser för att bygga upp ett attraktivt och friskt fruktträd. Man börjar med en uppbyggnadsbeskärning året efter plantering för att forma ett starkt träd med 3-4 huvudgrenar. Under de följande åren utförs en underhållsbeskärning där man tar bort felriktade skott och övriga skott som gör kronan tät. Minska beskärningen successivt, då denna främjar skotttillväxt och missgynnar blombildning. Jag vill här förorda att man tar del av lämplig facklitteratur på ämnet för att vidare utbilda sig i konsten att forma vackra och långlivade fruktträd.

Prakthäggmispel

Amelanchier lamarckii

Beskrivning

En mycket användbar buske med många prydnadsvärden. Prakthäggmispeln blir en flerstammig ca 5 m hög buske med ett upprätt växtsätt, dock kan grenarna på äldre individer börja hänga lite och ge plantan ett något vasformat utseende. De elliptiska bladen är ofta lysande kopparfärgade vid bladutspringet och har en stark höstfärgning i rödorangea toner. Busken blommar mycket rikt i vita femtaliga blommor från slutet av april. Frukten, som består av ett mörkblått köttigt bär, pryder sedan plantan framåt sensommaren och är mycket populärt hos fåglar. Busken förekommer ofta som friväxande häck eller i naturlika planteringar.

Ståndortskrav

Prakthäggmispeln trivs bäst i sol till lätt skugga men ställer förövrigt inga stora krav på sin växtplats. Den är tacksam i såväl torra som fuktiga jordar, något som gjort den så populär. För bästa resultat bör den planteras i humusrik, något fuktighetshållande jord. Prakthäggmispeln är både mycket vind och frosttålig.

Beskärning

Då *Amelanchier* blommar på fjolårsveden bildas blomknopparna under hösten året innan blomning. Därför bör man beskära på sommaren omedelbart efter blomning för att ge busken tid att bilda nya blomknoppar till nästkommande år. Busken gör sig bäst som friväxande och bör därför endast i nödfall beskäras då detta går ut över både blomning och höstfärg. Önskas en smalare och tätare planta kan man på våren istället fläta samman stammarna.

Prestonsyren

Syringa × prestoniae

Beskrivning

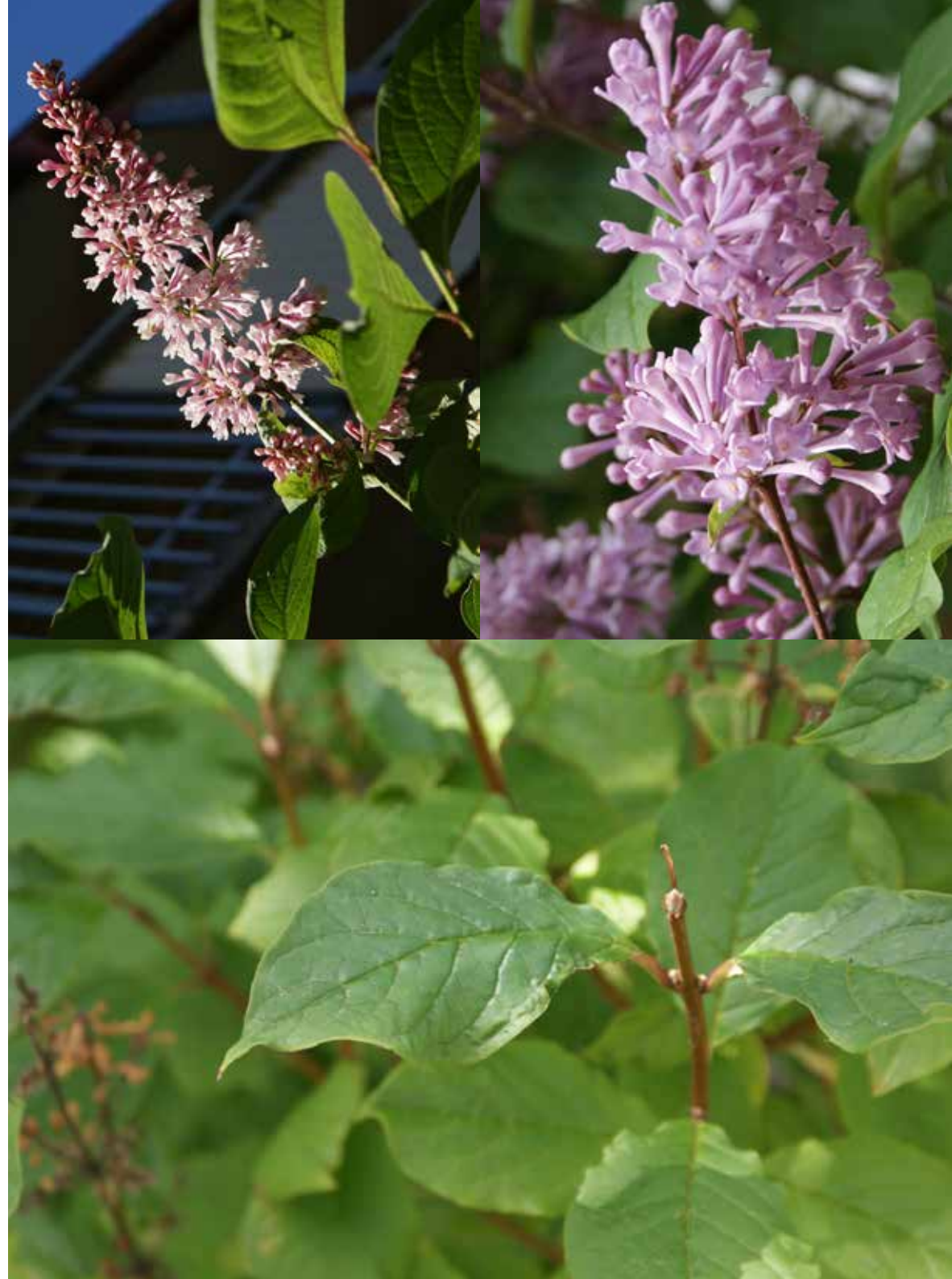
En snabbväxande medelstor buske (ca 2,5-4 m hög och bred) med upprätta skott. Skotten är grova, gråbruna i färgen med tydliga ljusa lenticeller. Bladen är elliptiska, ca 15 cm långa, mörkt matt gröna och känns grova och robusta. Blomning sker på årsskotten i juni med 10-20 cm långa upprätta blomställningar i vita till lilarosa nyanser. Fröställningarna liknar syrenens och sitter kvar långt in på nästa säsong. Marknaden erbjuder många olika namnsorter som skiftar i höjd och blomfärg.

Ståndortskrav

Prestonsyren planteras med fördel i full sol på fuktighetshållande jordar med bra dränering och visst näringsinnehåll. Dock klarar den att stå torrare, men det kan visa sig genom intorkade bladkanter och sparsammare blomning.

Beskärning

Prestonsyren blommar på årsskotten och beskärs på vårvintern. Plantan gör sig bäst som friväxande, då en formklippning innebär reducerad blomning, men fungerar bra som friväxande häck. Den friväxande plantan bör gallras regelbundet för att behålla ett ungdomligt utseende och tål som regel en nedskärning till några decimeter ovan mark. Om det finns tid över kan man med klippa bort överblommade blomställningar innan frö bildas så att plantan istället kan lägga energi på tillväxt.

Purpurapel

Malus × purpurea

Beskrivning

Purpurapeln är ett litet träd (ca 5×5 m) som till en början har ett upprätt växtsätt men får med tiden en mer skärmlik krona. Bladen slår ut i purpurrött men övergår till mörkt grönt. Blomningen lyser från mitten av maj upp vår tillvaro översållat med rosaröd äppelblomst. Framåt hösten mognar de små mörkt lilaröda frukterna som sedan pryder trädet långt in på vintern. Frukterna som för oss förknippas med sura skrabor är för fåglar och annat djurliv en viktig näringskälla under vintern. En fårad stam samt pryddlig höstskrud är vidare skäl till dess användning.

Ståndortskrav

För att rosenapeln skall visa sig från sin bästa sida bör den stå soligt och gärna vindskyddat. Även om rosenapeln klarar halvskugga och de mesta jordar föredrar den en inte allt för torr växtplats i humusrik jord med ett pH strax under neutralt. Prydnads-apeln är i regel inte särskilt näringskrävande men mår gott av en näringsgiva i form av kompost på våren samt att nedfallna blad sönderdelas och låts ligga kvar under trädet på hösten.

Beskärning

Apeln kräver förutom en uppbyggnadsbeskärning i ungdomen i regel lite beskärning. Beskärningen sker med fördel på vårvintern men kan också utföras under juli-september. Äldre exemplar kan behöva stammas upp något då grenar långt ner i kronan kan komma att hänga. Stamskott bör hållas efter kontinuerligt.

Päron

Pyrus communis

Beskrivning

Ett välkänt träd som odlats sedan urminnes tider. Päronträdet är ett långsamvuxet träd som med tiden kan bli upp till 15×7 m. Kronan är oregelbundet konformad och smal. Stammen är i ungdomen slät men spricker med tiden upp och blir karaktäristiskt vridna och starkt fårade. Bladen är elliptiska, ca 5 cm friskt gröna och glänsande. Höstfärgen går från klar gul till mer röda och lila toner. Blomningen infaller i april/maj i vita femtaliga blommor. Bland päronsörterna finns flera olika att finna på marknaden. När det gäller LKF är det dock den rena arten som främst använts på bostadsgårdarna.

Ståndortskrav

Päronet gör sig bäst på en solig plats i näringsrik jord med inslag av lera. Det tolererar torka och värme men klarar inte att stå blöta kallar jordar. Då päronet tillhör familjen rosväxter (Rosaceae) bör man för bästa resultat inte plantera äpplen på platser där det tidigare stått växter ur samma familj. En gödselgiva bestående av kompost bör tillföras varje vår. Nedfallna löv bör sönderdelas och lämnas under trädet på hösten.

Beskärning

Päronet kräver i regel mycket lite beskärning efter en korrekt uppbyggnadsbeskärning men svarar bra med återväxt efter beskärning. Unga grenar nederst i kronan och på stammen kan ibland vara belagda med tornar.

Rabattros

Rosa sp.

Beskrivning

Hit hör de rosor med ett svagvuxet växtsätt som lämpar sig mer till odling i rabatter och mindre planteringar. Av de tiotusentals namngivna rosorna på marknaden idag innehåller denna grupp bland de med mest fantasifulla namn. Även denna grupp rosor rymmer allt från både enkelblommiga sorter som blommar en gång per säsong till fylldblommiga och remonterande sorter. Dock är de fylldblommiga helt klart vanligast förekommande. Här finns både tidigblommande och mer senblommande sorter och denna grupp rymmer även det som ibland kallas för miniatyrrosor, patiorosor samt stamrosor. Många sorter ur denna grupp rosor är även lämpade för odling i urna.

Ståndortskrav

Då detta är ett samlingsnamn på en uppsjö av olika sorter, finns här ingen exakt ståndortspreferens. Det som gäller generellt för de flesta handelsrosor är god trädgårdsjord med väl förmultnad kompost. En solig och vindstilla växtplats är att föredra. Ordentliga jordvolym krävs för att få en välmående planta. Vid plantering skall ingen gödning ges förrän efter rosen är väl etablerad, därefter gödglas rosen årligen under senhöst eller vinter om man använder kompost eller stallgödsel. Används mineralgödsel ges denna under våren. Remonterande rosor gödglas även efter första blomningen, dock inte senare än juli.

Beskärning

Vanligen skärs plantan ner till ca 20 cm tidig vår. Detta då den svagväxande rosen ofta annars blir smal och ranglig. Är rosen däremot mer starkvuxen och har ett frodigt växtsätt kan det räcka med att gallra bort skadade eller tillbakafrusna grenar i plantan. För remonterande sorter gäller det att klippa bort blommor som blommat över tillsammans med något bladpar.

Rhododendron / Parkrhododendron

Rhododendron sp.

Beskrivning

Ett samlingsnamn som innefattar de rhododendron som man vanligen finner i våra parker och plantskolor. Det finns över 20 000 namngivna hybrider på marknaden men inventeringen innefattar främst sorterna R. 'Catawbiense Grandiflorum' (lilablommande) och R. 'Cunningham's White' (vitblommande). Gemensamt för dessa rhododendron är deras mörkgröna blad som även pryder plantan vintertid, dess förmåga att växa och blomma tacksamt i djup skugga och att de föredrar växtplatser med ett lägre pH. Storleken på växtmaterialet sträcker sig från de lägsta på 15 cm till flera meter höga plantor. Dock är vanligast förekommande här ca 1,5 m med en maxhöjd på 4-5 m.

Ståndortskrav

Vanligt för de flesta rhododendron är det finmaskiga rotsystemet som befinner sig högt upp i jordskikten. Dessa kräver en fuktig, lucker och luftig jord för att trivas väl. Därför bör man innan plantering förbereda växtplatsen genom att luckra jorden ordentligt och blanda in rikligt med ogödslad torv, gärna tillsammans med komposterade barr och löv. Torven bidrar med att sänka pH-värdet som bör ligga på ca 4,5-5,5. Optimal växtplats för rhododendron är i halvskugga men de klarar även djupare skugga och trivs mycket väl invid t ex en norrfasad. Full sol på en torr växtplats gör lätt att bladen hänger och att bruna partier uppstår på bladkanterna. Gödsling på våren bör ske med kompost, okalkad handelsgödsel eller rhododendrongödsel. På hösten bör marken under plantorna täckas med ett tjockt lager löv. Detta isolerar marken och förebygger uttorkning.

Beskärning

Rhododendron behöver i regel ingen beskärning men om plantan blivit kal nedtill eller för hög kan den skäras ner kraftigt. Då rhododendron har ytliga rötter är de lätta att flytta och man bör överväga att flytta plantor som håller på att växa sig för stora istället för att skära ner dem. All beskärning bör utföras under vårvintern.

Robinia, Falsk akacia

Robinia pseudoacacia

Beskrivning

Robinia är ett stort träd (20 m hög, 15 m bred), med en rund och öppen krona. Kronan får i mogen ålder kronan en mer paraplyformad form. Grenarna är ojämna, horisontellt förgrenade och ofta vridna uppåt. Robinia växer snabbt i ung ålder. Skotten är rödbruna med ett stort antal ca 3 cm långa taggar. Gamal bark är vackert mörkbrun till mörkgrå med djupa sprickor. Bladen består av sammansatta småblad, dessa är elliptiskt formade, 3-4 cm och sitter växelvis på grenen. Färgen på bladen är mörkt gröna till blågröna, under sen höst- gula färger. Robinia blommar i slutet på maj-juni. Blommorna som doftar sött, är vita, och hänger i ca 25 cm långa klasar på unga skott. Frukten är en brun balja som sitter kvar under vintern. Robinian frösår sig gärna och kan av vissa betraktas som ett ogräs. Blad, frukt, frön och bark är giftiga.

Ståndortskrav

Robinia är mycket ljuskrävande. Optimal tillväxt sker på lättare, näringsrika och väl-dränerad jord. Trädet trivs ej på tunga, odränerade och blöta jordar. Robinia är även saltresistent och det i kombination med dess torktålighet gör den mycket lämplig i stadsklimat.

Beskärning

Beskärning sker under juli-september. Trädet behöver i regel lite beskärning efter en korrekt uppbyggnadsbeskärning då kronan ofta består av få kraftiga grenar. Död ved tas bort under beskärningstiden.

Rosenapel

Malus floribunda

Beskrivning

En prydnadsapel med brett rundad krona som från mitten av maj lyser upp vår tillvaro översållat med vitrosa äppelblomst. Rosenapeln är ett litet träd (ca 5 m) som under sommarmånaderna gör lite väsen av sig innan den framåt hösten låter sina små frukter rodna och pryda trädet långt in på vintern. Frukterna som för oss förknippas med sura skrabbor är för fåglar och annat djurliv en viktig näringskälla under vintern. En fårad stam samt prydlig höstskrud är vidare skäl till dess användning.

Ståndortskrav

För att rosenapeln skall visa sig från sin bästa sida bör den stå soligt och gärna vindskyddat. Även om rosenapeln klarar halvskugga och de mesta jordar föredrar den en inte allt för torr växtplats i humusrik jord med ett pH strax under neutralt. Prydnads-apeln är i regel inte särskilt näringskrävande men mår gott av en näringsgiva i form av kompost på våren samt att nedfallna blad sönderdelas och låts ligga kvar under trädet på hösten.

Beskärning

Apeln kräver förutom en uppbyggnadsbeskärning i ungdomen i regel lite beskärning. Beskärningen sker med fördel på vårvintern men kan också utföras under juli-september. Äldre exemplar kan behöva stammas upp något då grenar långt ner i kronan kan komma att hänga. Stamskott bör hållas efter kontinuerligt.

Rosenhagtorn

Crataegus laevigata 'Paul's Scarlet'

Beskrivning

Ett litet träd som blir ca 6 m högt och 4 m brett. Kronan blir först bred och konformad för att bli mer rundad med brett hängande grenar. Rosenhagtorn har smala, vassa 2,5 cm långa taggar. Bladen är glänsande mörkgröna, brett ovala med 3 till 5 flikar. Blomningen är långvarig och ofta mycket kraftig. Blommorna är fyllda, rosaröda och blommar i juni. De är sterila och trädet bildar därför ingen frukt.

Ståndortskrav

Rosenhagtornen föredrar sol med trivs även i halvskugga. Den har små ståndortskrav, och växer bra på de flesta trädgårdsjordar men föredrar lite fuktigare jordar med visst näringsinnehåll.

Beskärning

Beskärning sker under vårvinter. Efter uppbyggnadsbeskärning krävs i regel lite underhållsbeskärning. Beskärningen bör vara välplanerad och göras försiktigt då hård beskärning resulterar i många och kraftiga vattenskott.

Rosenpraktröy

Weigela florida

Beskrivning

Arten Weigela florida representeras av många för trädgårdar odlingsvärda sorter. Dessa sorter skiljer sig i storlek, blad- och blomfärg. Vanligast är de mer småvuxna sorterna (ca 0,5-1 m) men högre sorter förekommer även. Växtsättet är upprätt och "buskigt" men blir med tiden ett lite mer överhängande. Bladen är avlånga med sågad bladkant och ca 3-5 cm långa. Blomningen inträffar i mitten av juni och busken är vanligtvis mycket blomrik. Återblomning senare på säsongen är vanligt. Den enskilda blomman är ca 4 cm lång, tubformad och går från ljus rosa till mer mörkt röda färger.

Ståndortskrav

Busken planteras med fördel i full sol men den tål även någon skugga. Busken föredrar en något fuktighetshållande jord på öppna platser där den slipper konkurrera utan istället kan breda ut sig. Weigela är i övrigt lättodlad och klarar sig bra på de flesta jordar. För rik blomning bör busken gödslas tidig vår.

Beskärning

Weigela är enkel att hålla vital och blomrik genom att gallra bort de äldsta grenarna nere vid marken. Beskärningen bör utföras på vårvintern.

Rosenrips

Ribes sanguineum

Beskrivning

Rosenripsen är en kraftigväxande vinbärssläktning som gör lite väsen av sig förutom tidig vår då den blommar i stora mörkt rödrosa klasar. Busken blir som fullvuxen ca 2x1,5 m. Bladen som påminner mycket om vinbärens, är ljusgröna, ludna och doftar aromatiskt när man gnuggar dem. Blomningen inträffar innan bladen slagit ut och är en klar indikation på att våren är på väg. Blommorna sitter i 6-8 cm stora klasar och kan skifta lite i färg beroende på sort. Den vanligast saluförda sorten är 'Atrorubens' med sina ca 6 cm långa och mörkt röda blomklasar. Efter blomningen bildar plantan svarta bär som liknar de hos svarta vinbär men skiljer sig lite i storlek och smak. Bären är inte giftiga men inte heller aptitliga.

Ståndortskrav

För bästa blomning bör rosenripsen planteras på en varm och solig plats. Den har i övrigt små ståndortskrav utan klarar sig på de flesta trädgårdsjordar som inte är för blöta, tunga och kalla. Tillförsel av kompost tidig vår och att blåsa in löv i busken på sommaren hjälper busken att blomma fint under säsong!

Beskärning

Rosenripsen beskärs ofta felaktigt på vårvintern något som leder till utebliven blomning, vilket ofta är anledningen till att man köpte plantan från första början. Beskär istället direkt efter blomning för bästa resultat. Rosenripsen tål mycket hård beskärning och förvuxna plantor kan skäras ner till 10-15 cm ovan mark. Spara ett par av de yngsta skotten för en snabb återväxt. Rosenripsen kan även användas som friväxande häck där man efter blomning gör små ingrepp med sekator för att behålla buskens naturliga habitus.

Rosenspirea

Spiraea japonica 'Anthony Waterer'

(syn. *Spiraea* × *bumalda* 'Anthony Waterer')

Beskrivning

En prydlig och mycket användbar buske som blir ca 1 m hög och lika bred. 'Anthony Waterer' är en av flera mycket användbara sorter som härstammar från arten *Spiraea japonica*. Växtsättet är buskigt och upprätt. Blommorna går i mörkt röda färger och fullständigt översällar busken med flata blomställningar i juli. Dessa blir med tiden dekorativa fröställningar som pryder plantan under vinterhalvåret.

Ståndortskrav

Det som kännetecknar de flesta sorter av *Spiraea japonica* är just deras breda användningsområde och deras förmåga att tackamt växa och blomma i de flesta trädgårdsjordar. 'Anthony Waterer' fungerar både som solitär som i massplanteringar och planteras i en inte allt för torr jord med visst näringsinnehåll. Spirean trivs bäst i fullt solljus där den tillåts skylta med sin vackra och om än svagt, väldoftande blommor. Blås in nedfallna löv i busken på hösten och komplettera med kompostgödsling på våren.

Beskärning

Spiraea japonica sorter blommor i sammansatta klasar på slutet av årsskottet och beskärningen bör bestå av en total nedskärning av busken (10-15 cm ovan mark) under vårvintern innan växtsäsongen börjat. Detta görs vart 7-8 år eller när busken börjat se förvuxen och risig ut, något som då ofta börjar synas i mitten av plantan. Spirean tillåter då att man under vårvintern gräver upp och planterar om den för att sedan skära ner den innan starten av växtsäsongen.

Rönn

Sorbus aucuparia

Beskrivning

Ett mycket karaktärsfullt träd som blir ca 12 m högt med en ungefär hälften så bred krona. Rönnen är ett i ungdomen snabbväxande träd, men saktar med tiden ner. Bladen består av flera småblad med sågad bladkant och får en stark höstfärg i gula till röda toner. Blomningen inträffar i maj- juni och består av ca 15 cm stora fläderblomslika blomställningar i vitt. De orangea frukterna mognar i slutet av augusti och är efter en köldknäpp utsökta att göra gelé av. Bären är även mycket populära hos fåglar som gärna stoppar i sig de C-vitamin rika frukterna. Flerstammiga individer återses i naturen men är inte vanligt i våra trädgårdar. Sorten *Sorbus aucuparia* 'Fastigiata' är ett användbart pelarträd, som till skillnad från arten får ett mörkare nästan blågrönt blad som i lyser upp i kontrast med frukten.

Ståndortskrav

Rönnen återfinns vild i skogsbryn och i liknande lägen där den kan tillgodogöra sig tillräckligt med ljus, plantera därför den i sol till halvskugga. Optimala förhållanden för en rönn är fuktig, näringsrik och svagt sur jord men rönnen klarar de flesta trädgårdsjordar som inte är för näringsfattiga. En kompostgiva varje vår garanterar rik blomning och mycket bär.

Beskärning

Beskärning utförs på vårvintern men rönnar har i regel en mycket tacksam grenuppbyggnad och kräver därför mycket lite beskärning. En korrekt uppbyggnadsbeskärning följt av eventuella små ingrepp vid underhållsbeskärningarna ger ett lättskött och vackert träd.

Rönnspirea

Sorbaria sorbifolia

Beskrivning

En mellanstor buske (ca 2×3 m) med ett exotiskt utseende. Rönnspirean sprider sig rotskott och blir med tiden bredare än vad den blir hög. Skotten är gråbruna gröna och svagt håriga men blir mörkare och kala med åren. Unga skott är ofta sicksack formade. Bladen är upp mot 25 cm långa och påminner mycket om rönns, dock är rönnspireans blad oftast större och har fler småblad (17-23 st). Bladfärgen är friskt grönt, småbladen har en tydlig nervatur och är avlångt lansettlika med utdragen spets, något som skiljer dem från rönns. Blomningen inträffar i juni-juli med gräddvita små blommor i 10-20 cm långa upprätta blomställningar. Efter blomningen sitter blomställningen kvar länge, vilket kan ge busken ett något skräpigt utseende. Används i naturlika planteringar och som snabbväxande häck och bör planteras där rotskotten inte kan göra skada. E-plantsorten 'Pia' skall ha större blomställningar.

Ståndortskrav

Rönnspirean har mycket små ståndortskrav och växer friskt på de flesta öppna jordar, torra som fuktiga i sol som skugga. Den är även frosttolerant och blommar villigt på sommaren. Bör gödulas på våren.

Beskärning

Vårvintern är en bra tid för beskärning. Är busken mycket tät bör de äldsta skotten gallras bort årligen för att främja nya kraftiga skott. Glesare sorter beskärs mer sällan. Busken kan skäras ned hårt.

Skogsholmsoxbär

Cotoneaster x suecius 'skogholm' (syn. *Cotoneaster 'Skogholm'*)

Beskrivning

En starkväxande buske som med ett nästan krypande växtsätt bildar långa bågformade grenar. Busken kan bli upp mot 1 m hög och ca 3 m bred. Detta är en av de bästa och mest använda marktäckande buskarna som fungerar bra i slänter och på andra ibland svårplanterade platser. Bladen är mörkgröna och läderartat glänsande på ovansidan medan undersidan är vitt filtluden. Bladen sitter kvar långt in på vintern. Busken blommar i små vita femtaliga blommor i maj-juni och bildar sedan 0,5-1 cm stora glänsande röda bär i överflöd.

Ståndortskrav

Skogsholmsoxbäret har små ståndortskrav och kan växa i torra till fuktiga jordar med högt till lågt pH. Den bör helst planteras i fullt solljus men klarar även någon skugga. Eventuell näringsgiva bör bestå av tillförsel av organiskt material (kompost) på våren.

Beskärning

Detta oxbär behöver oftast aldrig beskäras. Eventuella ingrepp bör vara mycket små och välplanerade för att inte förstöra växtens habitus. Dock klarar busken mycket hård beskärning och bryter kraftigt med nya skott vid total nedskärning. Beskärningen bör ske på vårvintern.

Skogskornell

Cornus sanguinea

Beskrivning

En stor buske som fullvuxen når över 4 m i höjd och bredd. Skogskornell är utmärkt i naturlika planteringar och används som hög friväxande häck. Busken växer upprätt i ung ålder och får sedan ett mer överhängande och buskligt växtsätt. Unga skott är först mörkt röda men färgas med tiden gråbruna. Bladen är 5-12 cm långa och mörkt gröna med en längsgående nervatur som är typiskt för kornellsläktet. Höstfärgen är mycket dekorativ då bladen färgas starkt i mörkt rödalila färger. Blommorna är vita och sitter i ca 6 cm flata blomställningar. Blommorna slår ut i maj-juni. Frukten består av små svarta bär som sedan pryder busken på blomställningarna som med tiden färgas röda. Rötterna är belägna i de övre jordlagren och busken kan sprida sig med rotskott. Det täta jordsystemet och förmågan att skjuta rotskott gör busken lämplig att använda för att stabilisera jordar.

Ståndortskrav

Skogskornellväxer naturligt i öppna skogar och längs skogsbryn där den kan tillgodogöra tillräckligt med ljus. Detta innebär att den skall planteras i sol - halvskugga för bästa resultat. I övrigt har busken små ståndortskrav utan kan växa i torra till fuktiga jordar. Busken är värmetålig men bladen kan rodna något om busken utsätts för starkt värme och torka under längre perioder.

Beskärning

Beskärning utförs på vårvintern. Om busken är planterad för sin stamfärg bör den beskäras hårt ner till ca 15-20 cm ovan mark för att kunna skjuta nya skott.

Skogslind

Tilia cordata

Beskrivning

Ett välanvänt stadsträd med flera namnsorter som varierar i storlek och kronform. Skogslinden tillhör ett av våra inhemska träd och blir ett stort träd (ca 20-25 m högt, 10-15 m brett) med en bred, konformad och tät krona. Grenarna är till en början horisontella men blir med tiden mer hängande. Barken är olivgrå i färgen och slät, medan årsskotten är mer rödfärgade. Bladen är glänsande mörkt gröna på ovansidan med en ljusare undersida. De är ca 10 cm stora, hjärtformade och bladkanten är tandad. Höstfärgen går i klart gula toner. Blomningen infaller i början av juli och består av små limegula blommor.

Ståndortskrav

Skogslinden är som tidigare nämnt ett välanvänt stadsträd i stora delar av Sverige då det klarar sig på de flesta jordar, även näringsfattiga och något torra sådana. Planteras gärna i full sol, även om den tål att stå i skuggiga lägen. För bästa resultat bör den stå i en något fuktig och näringsrik jord.

Beskärning

Linden beskärs på vårvintern och kräver mycket uppmärksamhet i ung ålder. En korrekt uppbyggnads- och underhålls beskärning där dubbeltoppar och invuxen bark tas bort omgående är viktigt för att undvika osäkra individer senare. Friväxande lindar får aldrig utsättas för hårda beskärningar då de svarar med att bilda mängder med vattenskott. Kan användas som klippt häck men kräver då att beskärningen inte eftersätts då häcken annars snabbt blir förvuxen.

Skogslönn

Acer platanoides

Beskrivning

Ett inhemskt ädellövträd som ofta ses i våra parker och grönytor. Skogslönnen blir med tiden ett stort träd på upp mot 30 m i höjd och en kronbredd på 15-20 m i diameter. Kronan är oval till brett rundad och tät. Barken är ljus brun och blir tidigt vertikalt fårad, något som gör den lätt att skilja från tysklönnen (*A. pseudoplatanus*). Bladverket består av 20 cm stora friskt gröna 5-7 lobade blad som på hösten färgas vackert gula. Frukten, de klassiska näsorna, syns på trädet från augusti, är ca 5 cm stora, gulrödbruna när de mognar och sitter horisontellt. Många hybrider finns att finna på marknaden idag, bla den mörkt röda *A. p 'Faaseens black'* som ses pryda entrén till förskolan på Pilelyckan (Hårlemans väg). *Acer platanoides 'Globosum'* är en klotformad sort som passar bra på begränsade utrymmen.

Ståndortskrav

Skogslönnen är ett tåligt träd som i rätt jord tål både värme, tork och vindtålig. Skogslönnen är känslig för kompakterade och odränerade jordar vilket man bör ta i beaktning och helst plantera den i parker och grönytor. Skogslönnen är kalkgynnad men klarar även något sura jordar. Den är torktålig men känslig för översvämningar. Bör helst stå i full sol men tål även någon skugga. Användandet av skogslönn som alléträd i helt hårdjorda ytor ger ofta ett ojämnt resultat. Gödning bör bestå av sönderdelning av nedfallna löv på hösten som tillåts ligga kvar.

Beskärning

Alla lönnar är blödarträd och eventuell beskärning bör därför alltid utföras under juli-sept. Lönnar har motsatta knoppar vilket ofta kan leda till att de utvecklar dubbeltoppar. Detta måste reduceras till en i ett tidigt stadium för att undvika invuxen bark och framtida skador. En uppbyggnadsbeskärning bör göras med stor omsorg för att främja utvecklingen till vad som kan komma att bli ett mycket stort träd. Sorten *Acer platanoides 'Globosum'* kräver i regel ingen beskärning.

Skuggröna

Pachysandra terminalis

Beskrivning

En liten vintergrön buske som med tiden bildar stora marktäckande mattor. Skuggröna blir sällan över 25 cm hög men kan med tiden täcka stora ytor, om än långsamt. Bladen är ca 6-10 cm långa, gröna och glansiga. Blommorna är vita och framträder i maj och lockar likt frukten sällan till uppmärksamhet. Rötterna är tjocka och köttiga och grunt belägna. Då plantan förflyttar sig med rotskott är skuggröna mycket känslig för kompakta jordar.

Ståndortskrav

Skuggröna skall som namnet avslöjar planteras skuggigt. Jorden bör vara fuktig och näringsrik med lågt till neutralt pH. Vid etablering är skuggröna känslig för konkurrens och ogräs bör hållas borta vid etableringen. För ett lyckat resultat är det mycket viktigt att jorden ej packas utan hålls lucker och luftig.

Beskärning

Ingen beskärning nödvändig.

Övrigt

Bör planteras med ca 30 cm i cc avstånd för effektiv marktäckning.

Smällspirea

Physocarpus opulifolius

Beskrivning

En upprätt buske som med tiden når över 3 m i höjd och bredd. Smällspirean består av flera upprätta grenar som med tiden börjar hänga. Barken är gyllenbrun och flagnande. Bladen är hjärtformade till handflikiga med 3- filkar och utdragen spets. De är ca 2-7 cm långa, slår ut tidigt och sitter kvar länge på hösten. Höstfärg i gula och bruna toner. Blommorna är små, vita - rosa och sitter i 5 cm vida knippen och slår ut i juni-juli. Dessa mognar med tiden och bildar luftfyllda små frökapslar och pryder plantan in till nästa vår. På bostadsgårdarna är röd- och gulbladiga sorter vanliga. Rödblådiga *Physocarpus opulifolius* 'Diabolo' tillhör de vanligaste sorterna, och med mörkt vinröda blad och skott är den ett tillskott på gårdarna. Gulbladiga sorter såsom P.o. 'Dart's Gold' och P.o. 'Luteus' pryder även de gårdarna i mindre utsträckning.

Ståndortskrav

En buske med väldigt små som tål i princip alla trädgårdsjordar i soliga till halvskuggiga lägen. Föredrar jämnt fuktiga jordar. Rödblådiga sorter bör planteras i fullt soliga lägen medan gulbladiga sorter gör sig bäst i skuggigare lägen.

Beskärning

Beskärning under vårvintern. Smällspirean blir med tiden en tät buske som kan behöva gallras regelbundet. De gul- och rödblådiga sorterna beskärs med fördel mycket hårt varje- vartannat år för att busken skall bilda kraftiga skott och behålla sin bladfärg.

Spärroxbär

Cotoneaster divaricatus

Beskrivning

En tättförgrenad buske som bildar långa upprätta grenar som med tiden blir bågformade grenar och ger busken ett något luftigt utseende. Busken kan bli upp mot 2 m hög och ca 4 m bred. Bladen är ca 1- 2cm stora, glänsande mörkgröna med en ljusare undersida. Bladen färgas i dekorativa orangebruna färger på hösten. Busken blommar i små ljust rosa femtaliga blommor i juni och bildar sedan ca 1 cm stora glansigt röda bär.

Ståndortskrav

Spärroxbäret har små ståndortskrav och kan växa i torra till fuktiga jordar. Den bör helst planteras i fullt solljus men klarar även någon skugga. Eventuell näringsgiva bör bestå av tillförsel av organiskt material (kompost) på våren.

Beskärning

Beskärning bör ske på vårvintern. Lite underhållsbeskärning brukar räcka för att hålla denna buske vid god vigör. Ingreppen bör vara mycket små och välplanerade för att inte förstöra växtens habitus. För hård beskärning brukar resultera i kraftig skottbildning, något som leder till en ond cirkel. Dock klarar busken mycket hård beskärning och bryter kraftigt med nya skott vid total nedskärning.

Svartaronia

Aronia melanocarpa

Beskrivning

Aronia är en liten flerstamrad buske som blir ca 1,5 m i höjd och bredd. Bladen är 2-6 cm stora, elliptiska friskt gröna och något glänsande. Bladkanten är tandad och tittar man riktigt noga kan man se små svarta hårstrån på mittnerven, ett kännetecken som säkerställer att det är en aronia man har att göra med då bladformen kan variera mellan sorterna. Kraftig höstfärg i lila orangea och mörkt röda toner. Blomningen inträffar i slutet av maj och består av små vita blommor som påminner om äppleblomst. Frukten är rönnbärsstora svarta bär som utvecklas i september och lämpar sig att tillaga likt rönnbär. Bären sitter annars kvar på plantan sent på säsongen äts av fåglar. Det finns en handfull olika sorter att få tag på, dessa skiljer sig främst i storlek och fruktstorlek.

Ståndortskrav

En anspråkslös planta som växer villigt på både ler och sand jordar. Bör planteras i full sol men tål även någon skugga. Aronia är tork- och frosttålig. Bör gödulas med kompost varje vår för god fruktsättning.

Beskärning

Aronia kräver oftast ingen beskärning, eventuella ingrepp bör utföras på vårvintern. Då de olika sorterna skiljer sig i storlek bör man innan plantering välja en sort som passar för utrymmet och på så sätt undvika senare skötselinsatser.

Syren / Bondsyren / Ädelsyren

Syringa vulgaris

Beskrivning

En planta som för få kräver någon närmare beskrivning då dess hänförande blomning och berusande doft inte låter någon passera obemärkt. Bondsyrenen som starkt förknippas med våra svenska torp tros ha introducerats till övriga Europa från Balkan på 1700-talet och idag finns ett hundratal olika sorter att finna på marknaden. Denna relativt långsamväxande buske kan bli upp till 6 m hög och 5 m bred och signalerar om sommarens närvaro i allt från vita till mörkt lilafärgade blommor från mitten av maj. Syrenen bör planteras i angränsning till skötselintensiva eller asfalterade ytor då den har förmågan att skjuta rikligt med rotskott som snabbt tar över "obevakade" ytor. Plantan kan med fördel stammas upp då gamla stammar är vackert färade.

Ståndortskrav

Syrenen har små ståndortskrav och anpassar sig till det mesta. Dock trivs den bäst i fuktighetshållande, porös och varm växtplats i sol till halvskugga. Syrenen är värme- och torktålig något som gör den användbar i hårdgjorda stadsmiljöer.

Beskärning

Syrenen som blommar på fjolårsveden, beskärs sen vinter. Även om den gör sig bäst som friväxande, då en formklippning innebär reducerad blomning, fungerar syrenen även bra som klippt häck. Den friväxande plantan bör gallras regelbundet för att behålla ett ungdomligt utseende och tål som regel en nedskärning till några decimeter ovan mark. Om det finns tid över kan man med klippa bort överblommade blomställningar innan frö bildas så att plantan istället kan lägga energi på tillväxt. Se dock till att inte skada veden under blomman då det är där nästa års blommor utvecklas.

Syrenbuddleja (Fjärilsbuske)

Buddleja davidii

Beskrivning

Syrenbuddleja är populär bland både människor och fjärilar och kallas ibland för just fjärilsbuske. Det finns många sorter att välja mellan på marknaden, allt från flera meter höga exemplar till små former som inte blir mer än 50 cm höga. Busken har ett brett bukettlikt växtsätt med grågröna avlånga blad som ibland kan sitta kvar långt in på vintern. De efterlängtade blommorna slår ut i juli och busken blommar villigt tom september. Blommorna är små och sitter tätt på upp till 40 cm långa kolvar. Färgerna går i allt från mörkt blåviolett till helt vita former. Att kombinera marktäckare med denna buske rekommenderas då busken lätt blir mycket gles nertill, något som ger ogräs möjlighet till att etablera sig under busken. Då rötterna som är belägna i de övre jordlagren löper de risk av att skadas vid mekanisk ogrärensning.

Ståndortskrav

Syrenbuddleja skall planteras på en varm och solig plats. Den trivs på de flesta jordar och klarar sig även bra på torra växtplatser.

Beskärning

Beskärning skall utföras på våren då risken för frost är över. Skär in till kraftiga sidogrenar ca 1 m över marken för att få busken att svara med kraftiga, blomrika skott. Syrenbuddleja kan under hårda vintrar skadas kraftigt av frost och måste då skäras tillbaka till marken. Ett bra sätt att skydda de nedre delarna mot frost är att på hösten kupa upp jord eller lägga granris kring stammarna. Då kan busken bryta nedifrån om de övre delarna skulle ta skada.

Sötkörsbär / Fågelbär

Prunus avium

Beskrivning

Ett mellanstort träd, 15-20 m högt, 10-15 m brett, som bildar en oval krona. Barken är i ungdomen glänsande brunröd med gula lenticeller men blir med tiden gråaktig och uppsprucken. Fågelbäret får friskt gröna ovalt formade blad med en sågad bladkant. Lövsprickningen inleds med en mycket uppseende-väckande rik blomning i april-maj. Blommorna är vitfärgade och enkla, ca 2,5 cm stora och doftlösa. Det fylldblommiga fågelbäret *Prunus avium* 'Plena' (se nedre bild) blommar som namnet avslöjar istället med fyllda blommor som ofta sitter kvar lite längre än hos den rena arten. Efter blomningen gör fågelbäret lite väsen av sig fram tills frukten är mogen framåt juli då trädet återigen lockar till sig uppmärksamhet med sina röda till svarta sötsyrliga körsbär som faller både fåglar och människor i smaken. Detta gäller dock inte den fylldblommiga sorten som knappt bildar någon frukt. Praktfull höstfärg i en färgskala från gul till orange.

Ståndortskrav

Fågelbäret kan stå något skuggigt men gör sig bäst i full sol då det bildar en jämn krona. Trädet föredrar en djup näringsrik jord, gärna med inslag av kalk. Växtplatsen bör vara frisk till fuktig för bästa resultat. Fågelbäret är ett frosttåligt träd men föredrar varma och något skyddade växtplatser. Blommorna är frostkänsliga och löper risk för att skadas vid sen vårfröst.

Beskärning

Fågelbären behöver i regel lite beskärning, en korrekt uppbyggnads beskärning i ungdomen brukar räcka. Alla ingrepp bör ske under juli-september då de vid beskärning på fel tidpunkt löper risk för sjukdomsangrepp (gummiflöde).

Tuja (Häcktuja)

Thuja occidentalis ('Brabant')

Beskrivning

Tujan en vintergrön buske/träd som med tiden kan bli upp mot 15×4 meter. Häcktujan är mycket vanlig som klippt häck och ses nästan uteslutande som sådan. Busken bildar en konformad krona och en rak ledande stam som är förgrenad från markhöjd. Tätt överlappande grenar gör plantan till en mycket användbar häckväxt. Barren är små, fjällika och överlappande. Färgen under försommaren är ljus grön men mörknar något under året. Det är vanligt med en något brunaktig ton under senare delen av vintern. En diskret blomning i april-maj bildar mot sommaren långa elliptiskt formade kottar som pryder busken över hela året. Den unga kotten är elliptisk och grön, äldre kottar är bruna och uppspruckna.

Ståndortskrav

Tujan växer bäst på en solig plats i en jämnt fuktig och näringsrik jord. God dränering är viktigt. Tujan klarar även att stå i halvskugga men får då ett lite luftigare grenverk.

Beskärning

Vid beskärning är det viktigt att man inte skär mer än årstillväxten då tujan inte skjuter nya skott från gammal ved. Beskärning sker i april eller i september.

Tuvkornell

Cornus stolonifera 'Kelsey's Dwarf' (syn. *Cornus sericea* 'Kelsey')

Beskrivning

En liten (0,8 m hög, 1,5 m bred) dvärgsort med ett friskt grönt bladverk på ljust gröna skott. Höstfärgen är gult - rödbrunt och grenverket får med en vackert rödbrun färg. Blommorna är små och crèmevita sittandes i 10-15 cm stora flata blomställningar. Frukten består av vita bär som pryder busken under hösten. Tuvkornellens namn antyder dess växtsätt och den lilla tuvan bildar med tiden en frodig marktäckning. Busken fungerar mycket bra som marktäckare, tillsammans med eller framför högre buskar.

Ståndortskrav

Tuvkornellen har mycket små ståndortskrav och växer villigt på de flesta jordar. Den föredrar något fuktiga jordar i sol till halvskugga men klarar även lite skuggigare platser även om den då tenderar till att bli lite risigare. En kompostgiva på våren och att blåsa in nedfallna löv på hösten ger en frodig och blommande buske.

Beskärning

Denna lilla buske kräver sällan någon underhållsbeskärning. Den klarar dock en total nedskärning ca 10 cm ovan mark. Eventuell nedskärning utförs tidig vår.

Tysklönn, Sykomorlönn

Acer pseudoplatanus

Beskrivning

Ett stort ståtligt träd som med tiden bildar en vid och tät krona. Tysklönnen kan bli upp mot 30 m högt med en kronbredd på 20 m. barken är till en början olivgrå färgad och slät men börjar med tiden flagna av i sjok och blottar underliggande bark i rosa toner. Höstfärgningen är kraftigt gyllengul gul och löven täcker marken mycket effektivt och bör därför sönderdelas för att inte förstöra eventuell gräsmatta under trädet. Tysklönnen är i sin ungdom mycket snabbväxande och kan ibland betraktas som ett ogräs då den sätter mycket fertilt frö i form av de karaktäristiska näsorna som vid mognad sprids med vinden. Denna lönn har ett grunt rotsystem och stark tillväxt som genomrotar de övre jordlagren. Man stöter ofta på den rödbladiga sorten 'Atropurpureum' vars bladundersidor är mörkt lilafärgade.

Ståndortskrav

Tysklönnen självsår sig mycket ymnigt och växer där den inte rensas bort. Den trivs i sol till halvskugga där jorden inte tillåts torka ut och visar sig från sin bästa sida i en djup fuktighetshållande jord med ett neutralt pH. Eventuell gödsling bör bestå av sönderdelning av nedfallna löv under träden som man sedan låter ligga kvar.

Beskärning

Lönnar har motsatta knoppar vilket ofta kan leda till att de utvecklar dubbeltoppar. Detta måste reduceras till en i ett tidigt stadium för att undvika invuxen bark och framtida skador. En uppbyggnadsbeskärning bör göras med stor omsorg för att främja utvecklingen till vad som kan komma att bli ett mycket stort träd. Alla lönnar är sk "blödarträd" vilket betyder att träden savar mycket om de beskars vid fel tidpunkt, något som leder till stora energiförluster för trädet. Därför är det mycket viktigt att dessa träd endast beskars under juli-september.

Vinbär - svarta, röda och vita

Ribes nigrum & Ribes rubrum

Beskrivning

Populära bärbuskar som knappast behöver någon närmare beskrivning. Vinbären blommar diskret med små grönvita blommor i maj-juni. Bären mognar i juli och sitter i regel inte kvar länge på busken. De vita sorterna mognar ofta lite tidigare än de svarta och röda. Det finns många sorter att välja mellan på marknaden. Det kan löna sig att höra sig för lite innan man införskaffar nya buskar för att försäkra sig att man får en sort som uppfyller ens krav.

Ståndortskrav

Vinbärsbuskarna är i regel anspråkslösa och kan odlas på de flesta jordar. För rikligt med bär skall de stå på skyddad plats i fullt solljus.

Beskärning

Vinbär beskär regelbundet så att buskarna ständigt förnygras. Beskärningen utförs på hösten efter bladfall. Man bör beskära buskarna hårt för att busken skall svara med att producera många bärklasar.

Svarta vinbär bildar blomknoppar på både ettåriga skott samt på äldre ved. Därför kan man ta bort en äldre gren varje år. Unga och kraftiga skott ger den bästa skörden.

Röda och vita vinbär har de flesta blomknopparna på 2-5 år gamla grenar och man bör därför beskära äldre grenar vartannat år. Äldre partier ger den bästa skörden.

Övrigt

Grenar som hänger ner avlägsnas alltid. Undvik att lämna kvar höga stubbar vid beskärning. Mjöldagg och vinbärsbladlus är vanligt förekommande. Bästa bekämpning är att plocka bort angripna delar och bränna dem.

Vintergröna

Vinca minor

Beskrivning

En liten vedartad växt som man vanligtvis ser förtecknad bland perenner. Vintergrönan är som namnet säger just vintergrön. Det är en utmärkt liten marktäckande planta som tacksamt blommar i prydliga 2-3 cm små lila blommor. De läderartade bladen är friskt mörkgrönt skinande. Blomningen som börjar i maj, pågår något sporadiskt fram till september. Vintergrönan kan i initialskedet vara långsamvuxen, men bildar med tiden gröna 10 cm höga mattor.

Ståndortskrav

Vilt finner man vintergrönan på marken i näringsrika lövskogar och skogsbryn. Odlad används den ofta som liten marktäckare i sol till skugga på de flesta trädgårdsjordar i fuktiga till torrare lägen. För bästa resultat bör den dock odlas skuggiga lägen i en näringsrik jord med ett svagt surt pH på en plats som hålls fri från ogräs tills den lyckats etablera sig. En gödselgiva bestående av kompost bör ges på våren för att försäkra god tillväxt.

Beskärning

Vintergrönan behöver vanligtvis ingen beskärning då denna svagväxande planta snällt håller sig på den plats man avsett för den. Eventuell beskärning bör ske med försiktighet för att inte skada plantan.

Övrigt

Man bör plantera ca 9 -12 plantor/m² (30 cm plantavstånd) för ett gott resultat.

Vinterliguster

Ligustrum vulgare 'Atrovirens'
(syn. *Ligustrum vulgare* var. *italicum* 'Atrovirens')

Beskrivning

Helt eller delvis vintergrön buske med små (2 cm) styva helbräddade blad. Busken som når upp till 4x4 m friväxande ses ofta som klippt häck, då den blir mycket tät och fin. Växtsättet är upprätt finförgrenat och något yvigt. Ligustern blommar med små gräddvita blommor i juni-juli, med blomställningar som liknar syrenens. Blommorna som sprider en behaglig doft, attraherar mycket insekter och bildar så småningom svarta fruktställningar som pryder plantan under sensommar och höst. Detta går dock många miste om då plantan ofta beskärs innan blomning.

Ståndortskrav

Ligustern är mycket anpassningsbar och trivs i torra till något blöta jordar. Den föredrar något kalkrika och varma jordar i allt från sol till skugga. Plantan har ett grunt och tätt rotsystem vilket kan göra det svårt att etablera något i närheten av plantan. Då den är mycket skuggtolerant, kan den ibland användas till att fylla hål i andra häckar.

Beskärning

Då vinterligustern ofta planteras som häck skall den beskäras och skötas som sådan. Beskärning av häck bör utföras i juni och augusti. En för hård tillbaka skärning kan leda till att plantan skjuter nya skott från basen. Dock kan man även använda ligustern friväxande och då med små ingrepp i augusti forma plantan till att bli en dekorativ buske. Detta leder till att både växter och djur får ta del av blomningen.

Vitpil

Salix alba

Beskrivning

Ett av våra inhemska träd som naturligt växer på flodstränder men i odling klarar sig på betydligt torrare mark. Vitpilen är snabbväxande och blir upp mot 20 m i högt, 15 m brett och utvecklar med tiden en mäktig krona med överhängande grenar som kastar en behaglig skugga. Bladen är ca 10 cm långa, avlångt lansettlika, svagt glänsande och mörkt grågröna. Bladen är mer eller mindre silvrigt ludna beroende på sort. Hanblommorna består av 4-6 cm långa gula videkissar som blommar i samband med bladsprickning i april-maj. Honblommorna syns sällan men doftar svagt. Fröna utvecklas framåt sommaren och är försedda med ett vitt ludd som hjälper fröna att spridas med vinden.

Ståndortskrav

Vitpilen föredrar fuktiga och näringsrika jordar och har inga problem med översvämningar. De är dock väldigt anpassningsbara och klarar att växa på de flesta jordar, även de lite torrare. Pilen bör alltid planteras i full sol då den ej klarar någon djupare skugga eller konkurrens från andra träd.

Beskärning

Vitpilen har på de skånska pilevallarna självklar plats i det skånska kulturlandskapet. Pilarna har sedan länge blivit hamlade, något som tyder på att de svarar mycket bra på hård beskärning. Hamlas pilen, skall detta göras med 3-4 års mellanrum. I övrigt krävs endast underhållsbeskärning. All beskärning utförs på vårvintern.

Vårtbjörk

Betula pendula (syn. *betula verrucosa*)

Beskrivning

Ett av våra inhemska lövträd. Vårtbjörken blir upp mot 25 m högt och 10 m brett. Trädet har redan som ung en luftig krona och ljusbrun stam som med tiden vitnar för att i äldre ålder spricka upp i avlånga sjok och bilda sk. skorpbark. Grenarna är smala och hängande. Bladen ca 5cm långa, triangulära till rombformade, ljusgröna till färgen och slår ut mycket tidigt. Höstfärgen är ljusst gul. Hanblommorna består av gula hängen som släpper sitt pollen i april/maj, Detta brukar som känt skapa stora problem för pollenallergiker. Frukten består av otaliga vingförsedda bruna frön som även de sprids för vinden. Det finns många vackra sorter att få tag på, bla flikbladiga sorter såsom ornäsbjörken B.p. 'Dalecarlica' och B.p. 'Crispa'. Tårbjörken B.p. 'Youngii' brukar synas på kyrkogårdar och i mindre trädgårdar medan hängbjörken B.p. 'Tristis' för de som vill ha mer hängande individer.

Ståndortskrav

Vårtbjörken är ett av våra pionjärträd som frösår och etablerar sig lätt så länge det finns gott om ljus och något att fästa rötterna i. Vårtbjörken klarar av att växa i de flesta jordar, torra som fuktiga, men föredrar lite sandigare jordar med tillgång till fukt. I lägen där hus skuggar växtplatsen utvecklar ofta trädet sneda stammar när det sträcker sig efter ljuset.

Beskärning

Björkar behöver sällan beskäras men kan stammas upp till önskad höjd. All beskärning bör utföras under juli-sept. då björkar är blödar träd och beskärning övrig tid kan göra stor skada.

Ädelcypress

Chamaecyparis lawsoniana 'Alumii'

Beskrivning

En pelarformad planta som ung men blir med tiden kan bli ett ca 12 m högt träd med en 3-4 m bred och krona. Dock ses sällan så stora exemplar. Växtsättet kan förändras något med åldern och plantan kan bli något glesare. Barren liknar fjäll och är gråblå till färgen. Blomningen går i cerise rött och inträffar på våren. Den består av små starkt färgade blomställningar som sitter på toppen av skotten. Kottarna är runda, ärtstora och blågråa som unga men spricker när de mognar och färgas bruna. Man kan ofta finna både unga och äldre kottar på samma planta.

Ståndortskrav

Planteras med fördel i sol till halvskugga i lägen skyddade från starka vindar. Ädelcypressen trivs i de flesta trädgårdsjordar som inte är allt för torra. Den utvecklas bäst på näringsrika jämtfuktiga jordar, gärna med sandinnehåll.

Beskärning

All beskärning bör utföras på våren. Dock behöver i regel ingen underhållsbeskärning. Dubbla stammar åtgärdas i ung ålder. Busken kan även formbeskäras för att användas som klippt häck. Man bör då inte beskära mer än tidigare års tillväxt.

Äpple

Malus domestica

Beskrivning

Vårt matäpple kräver ingen närmare beskrivning. Storlek, växtkraft och bördighet regleras av den grundstam äpplet står på. En uppsjö av sorter finns att finna, och nu även familjeträd med flera olika sorter på ett och samma träd! Även om man vanligtvis ser ett äppelträd som en enstamigt sparsamt förgrenat träd kan man vid folkparksvägen på pilelyckan finna spaljerade äppelträd som prydligt inhägnar en grillplats.

Ståndortskrav

Äpplet bör planteras i god trädgårdsjord i ett soligt och vindskyddat läge för bästa resultat. Då äpplet tillhör familjen rosväxter (Rosaceae) bör man inte plantera äpplen på platser där det tidigare stått växter ur samma familj. En gödselgiva bestående av kompost bör tillföras varje vår.

Beskärning

Beskärning av fruktträd med krona kräver i regel lite extra omsorg för bästa resultat. Grenvinklarna bör fästa med så stor vinkel som möjligt för att undvika fläkskador när grenen blir tyngd av frukten. Kronan skall vara ljus och luftig för att tillåta frukten att mogna och få vacker färg. Beskärningen brukar delas upp i tre faser för att bygga upp ett attraktivt och friskt fruktträd. Man börjar med en uppbyggnadsbeskärning året efter plantering för att forma ett starkt träd med 3-4 huvudgrenar. Under de följande åren utförs en underhållsbeskärning där man tar bort felriktade skott och övriga skott som gör kronan tät. Minska beskärningen successivt, då denna främjar skotttillväxt och missgynnar blombildning. Jag vill här förorda att man tar del av lämplig facklitteratur på ämnet för att vidare utbilda sig i konsten att forma vackra fruktträd.

Övrigt

Valet av grundstam spelar stor roll för hur trädet skall komma att se ut och när det kommer att bära frukt. Att välja en starkväxande och sent bördig grundstam är kanske ett alternativ när man planterar ett fruktträd där barn vistas. Trädet ges då tid att växa sig starkt innan det besöks av klättrande äppelsugna barn!

Ölandstok / Tok

Potentilla fruticosa

Beskrivning

En liten buske (1,5×1,5 m, mindre sorter finns) bestående av upprätta skott med täta förgreningar. Ölandstoken är en i bostadsmiljö vanligt förekommande buske som lätt känns igen på sitt täta grenverk och sin överdådiga blomning. Barken är mörkt brun och flagnande. Bladen är små 1-3 cm mossgröna och 3-5 fingrade. Blomningen inträffar juni-oktober och består av otaliga blommor i färgspannet vitt-rött. Vanligast är gula och vita sorter. Busken bildar därefter bruna frökapslar som under vinterhalvåret ger busken ett ibland lite skräpigt utseende. Det finns många sorters ölandstok på marknaden idag, och fler blir det. Buskens blomvillighet och dess stora användningsområde har brett på dess succé. Uppfinningsrika LKF anställda har vid en parkeringsplats på Klostergården (Regnbågen) planterat ölandstok i planteringsgropar kring trädstammarna, något som underlättar ogrärensning, främjar trädets möjlighet att tillgodogöra sig mulch och skapar en vackrare miljö genom samplantering.

Ståndortskrav

Ölandstoken har mycket små ståndortskrav och klarar att växa snällt på de flesta väl-dränerade jordar. Plantera ölandstoken i full sol för bra blomning och utveckling. Kompost kan ges åren efter plantering för att försäkra god etablering och snabb utveckling.

Beskärning

Beskärs under vårvintern och tål att bli nedklippta vart 5 år om de blivit för risiga. Håll annars efter busken genom att skära bort de äldsta och grövsta grenarna. Högväxande sorter fungerar bra som friväxande häck. Lågväxande sorter beskär man mer sällan.

LKE